

Puheenvuoroja
Kilpailuviraston vuosikirja 2011

Puheenvuoroja
Kilpailuviraston vuosikirja 2011

Painoversion lisäksi Kilpailuviraston vuosikirja on saatavilla PDF:nä, joka on optimoitu myös tablettitietokoneille. Voit siirtää PDF:n tablettiin esimerkiksi lähettämällä sen itsellesi sähköpostiisi ja avaamalla sen tabletin PDF-lukuohjelmalla. Tekstiin sinisellä merkityt sanat ovat sähköisessä versiossa linkejä.

Toimitus	Päivi Kari ja Eine Kuneinen
Ulkoasu	Harri Heikkilä
Valokuvat	Antti Hovila ja Jaanis Kerkis
Painotyö	Juvenes Print 2011
ISSN / ISSN-L	0788-9291

Sisällysluettelo

Lukijalle	6
Vuosikalenteri 2010	8
<i>Johtaja Martti Virtanen:</i>	
Kasvutyöryhmä ja kilpailu: merkittävä kannanotto	11
<i>Erikoistutkija Tom Björkroth:</i>	
Kilpailunrajoitusten taloustieteellisestä analyysistä	17
<i>Tutkimuspäällikkö Sanna Syrjälä ja apulaisjohtaja Mika Hermas:</i>	
Kartellivalvonnan missio: kiinnijäämisriskin kasvattaminen	21
<i>Tutkimuspäällikkö Jarno Sukanen:</i>	
Kilpailijoiden välinen sallittu yhteistyö	26
<i>Tutkimuspäällikkö Valtteri Virtanen:</i>	
Kilpailunrajoitusasioiden priorisointi ja alkuvaiheen selvitykset	31
<i>Tutkimuspäällikkö Maarit Taurula:</i>	
Uusi kilpailulaki ja yrityskauppavalvonta	35
<i>Erikoistutkija Juha Karjanlahti:</i>	
Kohtuuton hinnoittelu kilpailusääntöjen näkökulmasta	40
<i>Tutkimuspäällikkö Ari Ahonen:</i>	
Kilpailukatsaus 2: Viisas sääntely – toimivat markkinat	44
<i>Apulaisjohtaja Rainer Lindberg:</i>	
EU:n tuomioistuinten viimeaikaista ratkaisukäytäntöä kilpailuasioissa	48
<i>Tutkija Riikka Pulli:</i>	
EU:n kilpailusääntöjen uudistukset vuonna 2010	55
<i>Erikoistutkija Jussi Pääkkönen:</i>	
Yhteistyö aluehallintovirastojen kanssa	58
Työryhmäedustuksia	62
Asiantuntijaluentoja 2010	63
Lausuntoja 2010	63
Sitomuspäätökset 2010	68
Yrityskauppapäätökset 2010	68
Muita ratkaisuja 2010	70
Markkinaoikeuden päätökset 2010	72
KHO:n päätökset 2010	73
Viraston yhteystiedot 1.6.2011	74

Lukijalle

Eduskunta hyväksyi maaliskuussa 2011 hallituksen esityksen uudeksi kilpailulaiksi, ja vuoden 1992 kilpailulaki siirtyy vähitellen historiaan.

Uudessa laissa on paljon vanhaa. Kilpailunrajoituskiellot säilyvät ennallaan ja vastaavat unionin oikeuden kilpailunrajoituskieltoja. Yritysten toimintaan vaikuttavat kilpailusäännöt ovat samat riippumatta siitä, vaikuttaako rajoitus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan vai ei ja sovelletaanko asiaan kilpailulain vai EUT-sopimuksen kieltoja.

Keskeiset uudistukset koskevat yrityskauppavalvontaa, sakkovapautusta ja eräitä menettelymääräyksiä. Tärkeäksi uudistukseksi voi osoittautua myös Kilpailuviraston oikeus käsiteltävien asioiden priorisointiin – varsinkin luettaessa priorisointisäännöksiä yhdessä kilpailulain tarkoitusta määrittelevien pykälien kanssa. Pieniäkään asioita ei kuitenkaan jätetä sivuun, jos niillä on merkitystä elinkeinonharjoittamisen vapauden turvaamisessa asiakkaita ja kuluttajia hyödyttävällä tavalla.

Yrityskauppavalvonnassa laki asettaa kieltokynnyksen osittain uuteen paikkaan, vaikka keskimääräisessä tarkastelussa muutoksen ei odotetakaan johtavan kieltokynnyksen alenemiseen. Ennen tutkittiin, syntyykö yrityskaupassa määräävä markkina-asema ja johtaako se merkittävään kilpailun rajoittumiseen. Uudessa yrityskauppatestissä tutkitaan vain jälkimmäistä kysymystä. Uusi testi, jota EU:n komissio on soveltanut jo vuodesta 2004, näyttää siis menevän suoraan itse asiaan ja tulee osoittautumaan nykytestiä toimivammaksi.

Sakkovapautusta on uudistettu niin, että se voidaan määräylin edellytyksin antaa myös sen jälkeen kun Kilpailuvirasto on aloittanut tarkastukset. Uudistus lisänee sakkovapautuksen houkuttelevuutta. Laissa on lisäksi täsmennetty säännöksiä, jotka koskevat yrityksen mahdollisuutta saada seuraamusmaksua alennetuksi, jos yritys myötävaikuttaa kilpailunrajoituksen selvittämiseen.

Menettelypuolella uutta ovat elinkeinonharjoittajan puolustautumis-oikeuksia koskevat säännökset, jotka selkeyttävät Kilpailuviraston tutkintamenettelyä ja tekevät sen aiempaa läpinäkyvämmäksi. Vaikkei uudistukseen sisällykään mitään varsinaista uutta, se parantaa kuitenkin asianosaisten edellytyksiä hoitaa asiaansa viraston suuntaan.

– Uusi kilpailulaki ei ole uraauurtava tai vallankumouksellinen. Se pikemminkin vain heijastelee tällä hetkellä yleisesti hyväksytyjä näkemyksiä yhteiskunnan tarpeista valvoa yritysten kilpailua rajoittavaa käytäytymistä ja keskittymiskehitystä. Laki ei siis varmaankaan toimi sel-

laisenaan vuosikymmenten päähän. Unionin oikeuskehitys voi tuoda uudistustarpeita, mutta myös kansallisia hyvinvointitavoitteita voidaan ehkä jatkossa tukea edelleen terävöitetyllä kilpailulailla. Kansallista liikumavaraa on, vaikka pitäisimmekin kiinni keskeisten kieltojen harmonisoinnista unionin oikeuden kanssa.

Käsillä oleva vuosikirja, joka julkaistaan nyt ensimmäistä kertaa sekä ns. tablet-julkaisuna että painettuna kirjana, pyrkii antamaan käyttökelpoista tietoa Kilpailuviraston toiminnasta, uudesta kilpailulaista ja taloudellisen kilpailun merkityksestä hyvinvoinnille. Antoisia lukuhetkiä.

JUHANI JOKINEN
YLIJOHTAJA

Faktoja vuodesta 2010

Kilpailuvirastossa vireille tulleiden *kilpailunrajoitusasioiden määrä* laski viime vuonna jonkin verran edellisestä vuodesta. Asioiden kokonaismäärä oli kuitenkin edelleen suuri, mikä pitkittää niiden käsittelyä. Vuonna 2010 tuli vireille 364 kotimaista kilpailunrajoitusasiaa, 36 yrityskauppa-asiaa ja 626 kansainvälistä asiaa.

Toimenpidepyyntöjen *käsittelyajat* olivat edelleen asetettuja tavoitteita pidemmät. Ns. kirjeratkaisut ja muut vähän työtä vaativat ratkaisut kyettiin hoitamaan keskimäärin alle kuukaudessa, mutta varsinaista päätöstä oli saattanut joutua odottamaan keskimäärin 2–3 vuotta.

Pitkään vireillä olleiden asioiden lukumäärä on kuitenkin saatu pienemään olennaisesti aikaisempiin vuosiin verrattuna. Vuoden lopussa virastossa oli vireillä 168 asiaa, joista vain muutama oli ollut vireillä yli kolme vuotta.

Kilpailunedistämistoiminnassa lausuntopyyntöjä ja erilaisia kutsuja saatiin yhteensä 133. Virasto osallistui lisäksi 27:n lainsäädäntöä valmistelevan työryhmän työhön ja yhteensä 58 EU-kokoukseen. Samanaikaisesti valmisteltiin helmikuussa 2011 julkaistu sääntelyn kil-

pailuvaikutuksia käsittelevä selvitys "*Viisas sääntely – toimivat markkinat*".

Viraston kokonaiskustannukset olivat 5,4 miljoonaa euroa. Kilpailuvalvontaan niistä kohdistui 2/3, kilpailun edistämisen ja kansainvälisten asioiden osuus oli 1/3.

Henkilötyövuosia kertyi harjoittelijat mukaan lukien 70,1 ja ilman harjoittelijoita 67,9. Aluehallintovirastoissa käytettiin lisäksi kilpailuasioiden hoitamiseen yhteensä 5,8 henkilötyövuotta.

Viraston työilmapiiri sai VMBaro-kyselyssä asteikolla 1–5 erinomaisen arvion 4,03. Edellisenä vuonna arvio oli ollut 3,94.

Kilpailuviraston tilinpäätös, joka sisältää toimintakertomuksen vuodelta 2010, löytyy sähköisessä muodossa osoitteesta www.kilpailuvirasto.fi. Tietoa viraston toiminnasta ja tuloksellisuudesta löytyy myös valtion raportointipalvelu Netrasta osoitteesta www.netra.fi.

Vuosikalenteri 2010

28.1.2010 Euroopan komission ja EU:n jäsenmaiden kilpailuviranomaisten verkosto (European Competition Network, ECN) julkaisi ensimmäisen numeron sidosryhmille suunnatusta ECN Brief -[uutiskirjeestä](#).

29.1.2010 Markkinaoikeus määräsi Kilpailuviraston esityksestä koineita ja laitteita maahantuovalle A-Tec Service Oy:lle (ent. Tecalemit Oy) 80 000 euron [sakot](#) kilpailunrajoituslain määrähintakiellon rikkomisesta.

15.2.2010 Kilpailuvirasto antoi [sitoumuspäätöksen](#), jossa räjähdysaineita valmistava Oy Forcit Ab sitoutui luopumaan alennusjärjestelmästä, joka oli omiaan sitomaan sen asiakkaat jatkamaan liikesuhdetta Forcitin kanssa.

12.4.2010 Kilpailuvirasto ja Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus YTY ry järjestivät Helsingissä seminaarin aiheesta ”[Kolmas sektori hyvinvointipalvelujen tuottajana: haasteet ja uudet mahdollisuudet](#)”.

15.4.2010 Venäjän federaation kilpailuviraston FAS:n (Federal Antimonopoly Service) pääjohtaja Igor Artemyev esiintyi Helsingissä järjestetyssä Kilpailuviraston [seminaarissa](#).

20.4.2010 Euroopan komissio antoi uuden vertikaalisen [ryhmäpoikkeusasetuksen](#), jonka tavoitteena on yksinkertaistaa vertikaalisia kilpailunrajoituksia koskevaa sääntelyä sellaisten yritysten osalta, joilla ei ole juurikaan markkinavoimaa.

29.4.2010 Kilpailuvirasto teki markkinaoikeudelle [esityksen](#), jonka mukaan markkinaoikeuden tulisi määrätä Iittala Group Oy Ab:lle neljän miljoonan euron seuraamusmaksu kilpailunrajoituslain vastaisesta määrähinnoittelusta.

28.5.2010 Kilpailuvirasto antoi [sitoumuspäätöksen](#), jossa Veho Group Oy Ab sitoutui parantamaan riippumattomien korjaamojen pääsyä järjestämäänsä Mercedes-Benz -moottoriajoneuvoja koskevaan tekniseen koulutukseen.

10.6.2010 Hallitus teki eduskunnalle esityksen uuden kilpailulain antamisesta ([HE 88/2010](#)).

22.6.2010 Kilpailuvirasto [poisti käsittelystä](#) Gasum Oy:tä koskeneen asian, joka liittyi yhtiön hinnoittelujärjestelmän mahdolliseen lainvastaisuuteen. Eräiden maakaasun pitkäaikaisten toimitussopimusten liian alhaiseksi väitettyyn hintatasoon ei ollut aihetta puuttua määrävän aseman väärinkäyttönä.

22.6.2010 Kilpailuvirasto [poisti käsittelystä](#) asian, joka koski Helsingin taksien tilausvälitystä ja ajovuorojärjestelmää. Järjestelyihin ei puututtu, koska tutkittavana olleet kilpailuongelmat kytkeytyivät etupäässä alan toimintaa sääntelevään taksiliikennelakiin.

6.7.2010 Markkinaoikeus määräsi Kilpailuviraston esityksestä Oulun Puhelin Holding Oyj:lle (eli entiselle Oulun Puhelin Oyj:lle), Aina Group Oyj:lle (eli entiselle Hämeen Puhelin Oy:lle), Kymen Puhelin Oy:lle sekä TeliaSonera Finland Oyj:lle yhteensä 220 000 euron [sakot](#) määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä tilaajayhteyksien hinnoittelussa.

14.7.2010 Kilpailuvirasto hyväksyi jatkokäsittelyn jälkeen [yritysjärjestelyn](#), jossa Alma Media Oyj ja eräät maakuntalehdet hankkivat yhteisen määräysvallan Alma Markkinapaikat Oy:ssä, johon sitä ennen siirrettiin Alma-konsernin omistamat asunto-, auto- ja kuluttajailmoitteluun liittyvät sähköiset markkinapaikat.

20.8.2010 Kilpailuvirasto julkaisi verkkosivuillaan ylijohtaja Juhani Jokisen ja erikoistutkija Tom Björkrothin [artikkelin](#) ”Tiedottaminen kohonneiden kustannusten vaikutuksista hintoihin – viestintää vai kilpailun rajoittamista?”

27.8.2010 Korkein hallinto-oikeus [hylkäsi](#) Kilpailuviraston valituksen markkinaoikeuden vuonna 2008 antamasta Fortum-päätöksestä. Markkinaoikeus oli katsonut ratkaisussaan, ettei Fortumin vuonna 2006 tekemä E.ON Finland -kauppa ollut johtanut Kilpailuviraston yrityskaupparatkaisussaan esittämällä tavalla määräävään markkina-asemaan tai sen vahvistumiseen.

21.9.2010 Kilpailuvirasto [poisti käsittelystä](#) asian, joka liittyi epäilyyn tarjonnan rajoittamiseen raakapuumarkkinoilla. Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliittoon (MTK) sekä eräisiin metsänomistajien liittoihin ja metsänhoitoyhdistyksiin kohdistuneissa selvityksissä ei löytynyt jatkotoimenpiteitä edellyttävää näyttöä.

6.10.2010 Kilpailuvirasto hyväksyi jatkokäsittelyn jälkeen [yrityskaupan](#), jossa HKScan Finland Oy hankki Järvi-Suomen Portti Osuuskunnalta tämän lihanjalostustoiminnan sekä lihan ja elintarvikkeiden tuotanto-, myynti- ja markkinointitoiminnan Mikkelissä.

8.10.2010 Kilpailuvirasto [poisti käsittelystä](#) asian, joka koski Metsäteollisuus ry:n ja Paperiliitto ry:n väliseen työehtosopimukseen sisältyviä ulkopuolisen työvoiman käyttöä rajoittavia ehtoja. Virasto piti ratkai-

sussaan työehtosopimuksen määräystä kilpailunrajoituslain asialliseen soveltamisalaan kuulumattomana.

11.10.2010 Kilpailuvirasto julkaisi verkkosivuillaan erikoistutkija Sanna Syrjälän ja erikoistutkija Tom Björkrothin [artikkelin](#) ”Työehtosopimusten määräykset ulkopuolisen työvoiman käytöstä”.

21.10.2010 Kilpailuvirasto määräsi Elisa Oyj:n noudatettavaksi yhtiön antaman [sitoumuksen](#), jolla se sitoutui muuttamaan hinnoittelukäytäntöään pientaloilta perittävistä kytkentämaksuista.

28.10.2010 Kilpailuvirasto lisäsi verkkosivuilleen ns. [vihjelin](#) eli sähköisen lomakkeen vihjetietojen lähettämistä varten. Palvelun tavoitteena on madaltaa yhteydenottokynnystä virastoon ja helpottaa vihjetietojen lähettämistä.

1.11.2010 Pohjoismaiset kilpailuviranomaiset julkaisivat yhteisen työryhmäraportin, jossa korostetaan toimivan kilpailun ja kilpailupolitiikan merkitystä kestäväan kehitykseen perustuvan taloudellisen kasvun aikaansaamisessa ([Competition Policy and Green Growth. Interactions and challenges](#)).

14.12.2010 Euroopan komissio hyväksyi tarkistettut horisontaaliset [suuntaviivat](#) ja kaksi ryhmäpoikkeusasetusta, joissa kerrotaan, miten kilpailijat voivat toimia yhteistyössä rikkomatta EU:n kilpailusääntöjä. (Ks. myös tutkimuspäällikkö Jarno Sukasen artikkeli [sivulla 26](#).)

16.12.2010 Kilpailuvirasto [poisti käsittelystä](#) asian, joka koski Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto ry:n (MTK) vuonna 2005 antamaa tiedotetta metsäenergian hinnoittelusta.

JOHTAJA MARTTI VIRTANEN

Kasvutyöryhmä ja kilpailu: merkittävä kannanotto

Elokuussa 2010 loppuraporttinsa julkaisseen ministeri *Antti Tanskan* johtaman kasvutyöryhmän tavoitteena oli tuottaa politiikkasuosituksia talouskasvun vahvistamisesta globaalia talouskehitystä, ympäristöä ja sosiaalista kestävyyttä koskevat reunaehdot huomioon ottavalla tavalla. Hankkeen lähtökohdat olivat selkeät: yleinen hyvinvointi ja koko hyvinvointiyhteiskuntamalli voidaan säilyttää Suomessa myös pidemmällä aikavälillä vain, jos taloudellinen kasvu jatkuu vahvana. Kansantalous voi puolestaan kasvaa vain jos työn tekemistä tai sen tuottavuutta lisätään.

Kasvutyöryhmän loppuraportti ”**Suomi 2020 – Tuumasta toimeen**” on julkaistu Valtioneuvoston kanslian raporttisarjassa numerolla 11/2010. Loppuraporttiin sisältyneet kilpailupolitiikkaan ja -lainsäädäntöön liittyvät suositukset olivat hyvin kattavat. Niiden ohella työryhmä esitti myös muiden otsikoiden alla markkinoiden ja kilpailun luomiseen ja niiden toimivuuden vahvistamiseen tähtäviä suosituksia.

Mahdollisuudet työnteon (työllisyyden) olennaiseen lisäämiseen ovat työikäisen väestön määrän vähentyessä rajalliset. Tuottavuuden

Artikkelin kirjoittajan KTT Martti Virtasen työssä Kilpailuvirastossa painottuvat erityisesti toimintastrategiat ja tutkimustoiminnan kehittäminen. Viime vuosina Virtanen on syventynyt muun muassa valtion ja kuntien elinkeinotoimintaan liittyviä neutraliteettiongelmia koskeviin kysymyksiin.

kasvun vahvistaminen on näin ollen jatkossa avainasemassa taloudellisen kasvun kannalta. Vain tuottavuuden kasvulla voidaan vastata työvoiman määrän vähenemiseen ja demografisesta kehityksestä johtuvaan julkisten menojen kasvutaipumukseen.

Työryhmän loppuraportissa on ensin lyhyt johdatus tuottavuuskasvun kannalta tärkeisiin aiheisiin. Varsinaiset politiikkasuositukset on tämän jälkeen ryhmitelty kymmenen otsikon alle: 1) tiede- ja innovaatiopolitiikka, 2) koulutuspolitiikka, 3) elämänvaihepolitiikka, 4) kilpailupolitiikka, 5) yrityspolitiikka, 6) julkisen sektorin toimintapolitiikka, 7) julkisen sektorin tietojärjestelmäpolitiikka, 8) julkisen sektorin hankintapolitiikka sekä julkisesti kerätyn tiedon yleinen saatavuus, 9) laajakaistaverkko- ja älyliikennepolitiikka sekä 10) liikenneväyläpolitiikka.

Kilpailupolitiikkaan liittyvät suositukset

Kasvutyöryhmä ehdotti kilpailupoliittisen näkökulman kattavaa huomiointia ottamista poliittisessa päätöksenteossa, kilpailulainsäädännön korjauskeinojen ja sanktioiden terävöittämistä sekä kilpailuviranomaisten toimintaedellytysten vahvistamista.

Koska institutionaalinen toimintaympäristö voi vaikuttaa olennaisesti kilpailun toimivuuteen ja markkinoiden tehokkuuteen, työryhmä piti tärkeänä vahvistaa kilpailupolitiikan roolia lainvalmistelussa ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Työryhmä esitti, että markkinoiden toimintaan vaikuttavan lainsäädännön valmisteluun tulisi aina liittää kilpailuvaikutusten arviointia koskeva osuus. Vaikka asiassa onkin edistytty viime vuosina, puutteita on yhä merkittävästi jäljellä. (Ks. tutkimuspäällikkö Ari Ahosen artikkeli [sivulla 44.](#))

Työryhmä toi esiin myös tarpeen karsia yksin- ja erioikeuksia merkitsevää, yritysten kilpailukeinojen käyttöä kahlehtivaa sekä alalle tulon esteitä aikaansaavaa sääntelyä – viitaten erityisesti oikeudellisiin monopoleihin ja tarveharkintaan. Työryhmä näki siis kasvu- ja tuottavuushakuisen yhteiskuntapolitiikan järjestelmälliseksi anti-monopolipolitiikaksi, olipa kyse sitten täydellisestä tai osittaisesta monopolioikeudesta.

Työryhmä kiinnitti huomiota myös kaavoitukseen ja esitti luotavaksi mekanismia, jonka avulla kaavoituksessa ja maankäyttösuunnitelmissa kilpailu otettaisiin järjestelmällisesti huomioon. Kaavoitus saattaa johtaa kilpailun estymiseen, rajoittumiseen tai vääristymiseen, mikä on ristiriidassa kasvu- ja tuottavuushakuisen yhteiskuntapolitiikan kanssa. Esimerkiksi suurmyymäläsääntelyä koskevassa uudistuksessa (Laki

maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta, annettu 8.4.2011), kilpailuvaikutuksille ei kuitenkaan annettu näkyvää sijaa.

Kilpailupolitiikan näkyvyyttä ja merkitystä kasvattaisi myös työryhmän esittämän erityisen kilpailuneuvoston perustaminen. Alan koti- ja ulkomaisista asiantuntijoista koostuva riippumaton neuvosto seuraisi kilpailuolosuhteiden kehitystä, tekisi aloitteita lainsäädännön kehittämiseksi, arvioisi kilpailuvalvonnan toimivuutta, tukisi alan tutkimustoimintaa ja tekisi tunnetuksi kilpailua ja sen merkitystä yhteiskunnassa laajemminkin.

Kilpailulainsäädännön korjauskeinot ja sanktiot

EU:n kilpailulainsäädäntöä tulisi työryhmän mielestä muuttaa siihen suuntaan, että yritysten hajottaminen kilpailuoikeudellisin perustein tulisi mahdolliseksi, jos kilpailu ei ole toimivaa markkinarakenteesta johtuen, eikä muitakaan keinoja kilpailun aikaansaamiseksi ole käytettävissä. Työryhmän tarkoittamien hajottamisvaltuuksien käyttö voisi aktualisoitua myös silloin kun luonteeltaan jatkuva epätydyttävä kilpailutilanne ei täytä kilpailulainsäädännössä kielletyn kilpailunrajoituksen tunnusmerkkejä.

Työryhmä katsoi ilmeisesti, että tämäntyyppisten hajottamisvaltuuksien käyttö olisi kansallisen lain nojalla yhteismarkkinoiden vuoksi huomattavasti vaikeampaa kuin EU:n kilpailusäätöjen perusteella. Jo nykyisetkin EU:n säännöt mahdollistavat komissiolle hajottamisen viimeiseksi kyseeseen tulevana korjauskeinona kielletyille kilpailunrajoituksille.

Passiivisen tai muutoin epätydyttävän kilpailun toimialoja, joilla hajottamisvaltuuksien käyttö voisi tulla kyseeseen, on todennäköisesti erityisesti pienissä talouksissa ja ulkomaiselta kilpailulta suojatuilla markkinoilla. Tällaisissa tilanteissa yritysten hajottamisella voitaisiin aktivoida kilpailua olennaisesti ja pitkävaikutteisesti.

Kilpailuoikeudellisten sanktioiden osalta työryhmä esitti selvitetäväksi henkilökohtaisten rikosoikeudellisten seuraamusten käyttöönottoa karkeissa tarjouskartelliasioissa. Tämä liittyy siihen, että kartellipolitiikan tehostamisessa on kaksi ajankohtaista linjaa: yhtäältä paljastumisen riskin lisääminen ja toisaalta paljastumisesta seuraavien korjauskeinojen ja sanktioiden terävöittäminen.

Kilpailuviraston resurssit

Kilpailuviraston resursseja työryhmä esitti lisättäväksi tuntuvasti. Kasvu- ja tuottavuushakuinen yhteiskuntapolitiikka merkitsee työryhmän kannanottojen valossa markkinamekanismin lisääntyvää hyväksikäyttöä ja kilpailun toimivuuden järjestelmällistä vahvistamista, mikä edellyttää kilpailuviranomaisilta vahvaa toimintakykyä – sekä reaktiivisesti että proaktiivisesti.

Muut markkinoihin ja kilpailuun liittyvät suositukset

Julkinen tuotanto sekä julkiset hyvinvointipalvelut, hankinnat ja tietovarannot ovat työryhmän mukaan kasvu- ja tuottavuushakuisen yhteiskuntapolitiikan kannalta keskeisiä asioita. Tuottavuuden kohottaminen ja kustannusten alentaminen näissä ei välttämättä edellytä edes lainsäädäntömuutoksia; julkinen valta voi omistuksessaan olevan tuotannon uudelleenjärjestelyjen kautta toteuttaa nopeastikin kilpailua lisääviä uudistuksia.

Työryhmän suositukset koskevat sekä uusien markkinoiden luomista että kilpailun vahvistamista hyvinvointiyhteiskunnan palvelurakenteiden ohjaamisessa. Tällaiset uudistusprosessit luovat toteutuessaan enemmän tilaa myös omistus- ja hallintarakenteiltaan toisistaan poikkeavien toimintamuotojen laajenemiselle työllisyyttä ja tuottavuutta edistävällä tavalla. Yksityistä sektoria, voittoa tavoittelemattomia yrityksiä ja järjestöjä sekä kansalaisjärjestöjä voitaisiinkin työryhmän mielestä hyödyntää nykyistä enemmän julkisten palvelujen tuottajina ja yhteistyökumppaneina.

Edelliseen liittyen työryhmä kannatti jo pitkälle valmistellun, julkista tuotantotoimintaa koskevan, julkisen ja yksityisen tuotantotoiminnan kilpailuneutraliteetin turvaavan lainsäädännön säätämistä, ja toi esiin tarpeen arvioida kilpailuneutraliteettia myös kolmannen sektorin organisaatioiden ja muuntotyyppisten toimintayksiköiden välillä. Kilpailuneutraliteetin merkityksen korostaminen on hyvin tarpeellista, koska pyrkimykset saavuttaa tehokkuus- ja tuottavuusetuja markkinamekanismin ja kilpailun kautta voivat muutoin olennaisesti vaarantua.

Merkittävä osa pyrkimyksistä vahvistaa tuottavuuskehitystä liittyä julkisen vallan omistaman pääoman (kuten kiinteistövarallisuuden ja tietovarantojen) hyväksikäytön tehostamiseen ja laajentamiseen. Nykyhetkelle on tunnusomaista tällaisen pääoman vajaakäyttö, joka johtuu siitä, etteivät yksityiset tahot aina saa ollenkaan käyttää tätä pääomaa tai jos saavatkin, pääoman käytöstä peritään kohtuuttoman korkea hinta. Täl-

laisen julkisen pääoman käyttöön perustuvat mahdolliset kilpailutilanteet ko. pääomaa kontrolloivien julkisten toimijoiden ja yksityisten toimijoiden välillä uhkaavat tästä syystä vääristyä merkittävästi julkisten toimijoiden hyväksi.

Tähän liittyen työryhmä esitti muun muassa, että yksityisen sektorin ja kansalaisjärjestöjen olisi voitava nykyistä enemmän käyttää hyväkseen julkisen sektorin (mm. terveydenhuollon ja koululaitoksen) infrastruktuuria silloin, kun julkinen sektori ei itse käytä niitä. Viranomaisten hallussa oleva tieto, joka kerätään säädöksiin perustuen, tulisi lisäksi luovuttaa kansalaisten, tutkijoiden, yritysten ja muiden organisaatioiden käyttöön ilmaiseksi tai hintaan, joka kattaa vain luovuttamisesta aiheutuvat lisä- eli rajakustannukset. Näin voitaisiin tukea osaa- mis- ja tietointensiivisten palvelualojen ja tietotuotteiden markkinoiden kehitystä ja luoda uudenlaisia tuottavuutta kohottavia toimintamalleja ja hyvinvointia parantavia hyödykkeitä. Samalla on kuitenkin turvattava kilpailuneutraliteetti, johon työryhmä muutenkin kiinnitti johdonmukaisesti huomiota.

Ympäristöllisesti kestävä kasvu

Pohdittaessa yhteiskuntapolitiikan mahdollisuuksia vahvistaa tuottavuuskehitystä on välttämätöntä arvioida myös ympäristövaikutusten kestävyyttä. Tällaiset vaikutukset voivat joskus olla kasvu- ja tuottavuushakuisen yhteiskuntapolitiikan rajoitteina, mutta ”vihreä kasvu” voi toisaalta tarjota myös uusia ja nopeasti laajenevia toimintamahdollisuuksia – sekä uusia markkinoita että hyödykkeitä – joita hyödyntämällä taloudellinen kasvu voi vahvistua. Uudet hyödykkeet voivat olla joko suoraan ympäristönsuojelua toteuttavia tai ne on voitu valmistaa tai niitä voidaan käyttää ympäristöä olennaisesti vähemmän rasittavalla tavalla.

Kasvutyöryhmän mukaan uudella, ”vihreällä” teknologialla on tulevaisuudessa kasvavat markkinat. Tähän liittyen työryhmä korosti hintasignaalien hyväksikäyttöä ja vahvoja taloudellisia ohjauskeinoja taloudellisen kasvun ohjaamiseksi ja vahvistamiseksi ympäristöllisesti kestäväan suuntaan. Koska hintasignaalit eivät välttämättä täydellisesti heijastele ympäristön suojeluun liittyvien innovaatioiden todellista yhteiskunnallista tuottoa, työryhmä kiinnitti huomiota myös mahdolliseen tarpeeseen vauhdittaa erilaisin tuin vihreään teknologiaan kohdistuvaa innovaatiotoimintaa.

Pohjoismaisten kilpailuviranomaisten syksyllä 2010 julkaisemassa [Competition Policy and Green Growth. Interactions and challenges](#) -raportissa korostetaan toimivan kilpailun ja kilpailupolitiikan merkitystä kestäväan kehitykseen perustuvan taloudellisen kasvun aikaansaamisessa.

Pohjoismaisten kilpailuviranomaisten viime vuonna julkaisemassa yhteisraportissa todetaan niin ikään, että vihreä kasvu on mahdollinen, jos sille vain luodaan oikeanlaiset kannusteet. Raportin mukaan avainasemassa ovat yritysten ja muiden talouden toimijoiden kannusteet vähentää ympäristölle aiheutuvia vahinkoja ja kehittää uusia ympäristöystävällisempiä hyödykkeitä ja tuotantoprosesseja.

Ympäristötavoitteita heijastelevat ja markkinamekanismin kautta välittyvät hintasignaalit kannustavat kilpailullisissa olosuhteissa taloudenpitäjiä kestävää kasvua tukevaan toimintaan. Kun kilpailu on toimivaa, hintasignaalit välittyvät markkinatoimijoille tehokkaasti. Mitä tehokkaampia kestävä kehityksen taloudelliset kannusteet ovat, sitä nopeammin markkinoille tulee uusia, innovatiivisia yrityksiä ja sitä nopeammin talouteen syntyy vähitellen myös kokonaan uusia markkinoita ja markkinasegmenttejä.

Yhteenveto

Kasvutyöryhmän työstä on kaiken kaikkiaan pääteltävissä, että talouskasvua vahvistavan yhteiskuntapolitiikkastrategian ydinasioita ovat markkinamekanismin ja kilpailun luominen ja niiden toimivuuden kehittäminen – ja vastaavasti oikeudellisten monopolien ja kilpailua vakavasti haittaavan sääntelyn, kilpailua olennaisesti rajoittavien markkinakeskitymien sekä kilpailuneutraaliteetin puutteiden torjunta. Näkemys on linjassa myös kasvavan

taloustieteellisen kirjallisuuden kanssa, joka korostaa kilpailun merkitystä tuottavuuskehityksen vahvistajana.

Ks. myös pohjoismaisten kilpailuviranomaisten yhteisjulkaisu ”[Competition Policy and Financial Crises. Lessons Learned and the Way Forward](#) (2009), Table 1, s. 43.

ERIKOISTUTKIJA TOM BJÖRKROTH

Kilpailunrajoitusten taloustieteellisestä analyysistä

Kun mietimme perusteita sille, miksi kilpailua pidetään yhteiskunnallisesti tavoittelemisen arvoisena, meidän täytyy palata ainakin 1700-luvulle, jolloin liberalismiin isäksi kutsuttu *Adam Smith* (1723–1790) kirjasi ajatuksensa siitä, miksi leipuri tuottaa ja myy meille leipäänsä. Myöhemmät polvet ovat kyenneet myös tieteen keinoin osoittamaan, miksi taloudellisten toimijoiden itsekkyyden suhteessa kuluttajiin ja toisiin yrittäjiin johtaa – sekä hyödyn jakautumisen että resurssien käytön näkökulmasta – taloudellisessa mielessä parhaimpaan mahdolliseen lopputulokseen. Smithin ajatukset ovat jalostuneet edelleen mm. *Leon Walrasin* (1834–1910), *Vilfred Pareton* (1848–1923), *Kenneth Arrow`n* (1921–) ja *Gerard Debreun* (1921–2004) työn tuloksina tukemaan vapaaseen vaihdantaan perustuvien järjestelmien puolustamista.

Edellä sanotun voi toivoa osoittavan, että kilpailun ja sen rajoittamisen vaikutusten analysointi on lähtökohtaisesti ollut taloustieteellisen analyysin ominta aluetta. Samalla on kuitenkin todettava, että jako kilpailunrajoitusten oikeudelliseen ja taloustieteelliseen arviointiin on luonnollisesti hieman keinotekoinen, sillä kilpailuoikeudellinen analyysi

Artikkelin kirjoittajan VTT Tom Björkrothin tehtävänä Kilpailuvirastossa on tukea tapauskäsittelyä taloudellisen analyysin avulla. Hänen toimenkuvansa kuuluu myös osallistuminen taloudelliseen näkökulmaan liittyvään kilpailuviranomaisten kansainväliseen yhteistyöhön. Björkroth edustaa Suomea mm. ECN-verkoston Chief Economist -työryhmässä.

si nojaa viime kädessä hyvinkin vahvasti talusteorian keskeisimpiin, ajan hammasta kestäneisiin opinkappaleisiin.

Euroopan yhteisön kilpailuoikeuden soveltamista arvioitaessa on tähän hahmoteltu jakolinja kulkevaksi formalistisen oikeudellisen arvioinnin ja taloustieteellisen vaikutusten arvioinnin välillä. Professori *Alison Jones* kuvaa tuoreessa artikkelissaan¹ ansiokkaasti Euroopan komission linjauksia ja kilpailusäännösten muutosta eri modernisointivaiheiden valossa. Taustapeiliin katsottaessa ei jääkään epäilystä siitä, etteikö formalistinen oikeuskäytäntö olisi ollut tähän asti vallitseva, mutta painotus ei välttämättä ole pysyvä.

Eteenpäin katsottaessa näyttää ilmeiseltä, että 1990-luvun lopulla liikkeelle saatettu 'more economic approach' tarkoittaa myös taloustieteen astumista kilpailuoikeudellisen kokonaisarvioinnin parrasvaloihin. Oikeustapausten, ja toistaiseksi erityisesti yrityskauppoihin liittyvien ratkaisujen, ohella tätä kuvastaa myös komission kilpailuosaston pääekonomistin viran perustaminen vuonna 2003.

Empiiristen menetelmien esiinmarssi

Tätä kirjoitettaessa on jo selvää, että uudessa lähestymistavassa ei ole kyse vain toimialan taloustieteen teorioiden arvostuksen uudelleen viiriämisestä, vaan myös taloustieteelle ominaisten empiiristen menetelmien vahvasta esiinmarssista. Viimeksi mainitusta kielivät mm. komission julkaisu "Taloudellisen näytön toimittamiseen sovellettavat parhaat käytänteet" vuodelta 2010 sekä hyvinkin sofistikoituneiden menetelmien yleistynyt käyttö yrityskauppatapausten kilpailuoikeudellisessa arvioinnissa. Monet maanosamme (ml. Suomen) etevimmistä taloustieteilijöistä ovat jo kartuttaneet osaamistaan tällä alueella, ja heillä on hyvä valmius osapuolten näkemyksiä tukevan evidenssin laatimiseen ja esittämiseen.

Kaikille tieteen- ja taiteenaloille lienee ominaista, että ammattikunnan koon kasvaessa myös työn laadun kirjo kasvaa. Tämä yhdessä taloustieteellisen analyysin merkityksen kasvun kanssa on saattanut toimia ylläkkeenä komission taloustieteellisen evidenssin esittämistä koskevan ohjeistuksen laatimiseen. Ohjeet eivät sinänsä ole uusia; niissä on selkeästi nähtävissä yhteys ns. *Daubert* -kriteereihin, jotka sisältyivät Yhdysvalloissa jo vuonna 1993 annettuun oikeuden ratkaisuun.

¹ Ks. Jones, Alison (2010), Left Behind in the Modernisation? – Restriction by Object under Article 101(1), *European Competition Journal* 6(3), 649–676

Tapauksen *Daubert vs Merrell Dow Pharmaceuticals* (509 U.S. 579) ratkaisu kannusti oikeusistuimia arvioimaan tieteellistä todistusaineistoa ainakin seuraavan neljän tekijän kannalta: i) onko teoria tai menetelmä testattu aikaisemmin, ii) onko esitettyyn tai käytettyyn työhön sovellettu vertaisarviointia, iii) ovatko virhemarginaalit hyväksyttäviä ja iv) onko käsillä oleva menetelmä yleisesti hyväksytty.

Komission ohje taloudellisen näytön toimittamisesta

Euroopan komissio julkaisi vuonna 2010 ohjeen taloustieteellisen näytön toimittamiseen liittyvistä parhaista käytänteistä. Ohjeessa tähdennetään kolmea seikkaa, jotka sopivat ohjenuoraksi kaikille, jotka pyrkivät analyttisessä tarkoituksessa soveltamaan toimialan taloustiedettä:

- Ensiksi tulisi varmistaa, että käytettävä analyysi täyttää tietyt vähimmäisvaatimukset. Nämä vaatimukset liittyvät lähinnä menetelmiin mutta myös itse lähestymistapaan. Taloustieteellisessä analyysissä on lähestymistapojen ja menetelmien valinnassa velvollisuus tukeutua verrattain vakiintuneisiin tai muutoin vankan teoriapohjan omaaviin ja luotettaviksi osoitetuihin käytäntöihin. Tästä ei kuitenkaan saa syntyä kuvaa, etteikö taitava ja loogisesti rakennettu argumentaatio käsillä olevan tiedon valossa voisi olla riittävää. Viime kädessä pitävan argumentoinnin premisseihin liittyy tieteen oikeaksi havaitsemia ja oikeaksi todistamia syy-yhteyksiä. Tässä kohden korostuu teorian ja empirian johdonmukainen käyttö. Se asettaa pääasiassa haasteita, mutta avaa myös jossain määrin mahdollisuuksia eri koulukunnista vaikutteita ammentavalle ns. eklektiselle lähestymistavalle ja sen retoriikalle.

- Toiseksi, käytettyjen lähestymistapojen ja menetelmien tulisi mahdollistaa tietojen vaihtamisen ja tulosten mahdollinen replikointi. Tämä koskee erityisesti kvantitatiivista dataa hyödyntäviä menetelmiä, ja ekonometriassa onkin kauan sitten peräänkuulutettu tätä mahdollisuutta. Toisin sanoen, jotta asiasta tehtyä ana-

lyysiä voitaisiin pitää luotettavana, täytyy analyysissä käytetty ajatusketju pystyä osoittamaan ja lisäksi vielä tarvittaessa valaisemaan kriittiselle tarkastelijalle. Näin voidaan varmistua siitä, ettei menetelmissä, saati ajattelussa, ole poikettu liiaksi tai perusteetta taloustieteen keskeisimmistä opinkappaleista.

- Kolmanneksi komissio suosittelee luotettavan ja relevantin todistusaineiston tehokasta käyttöä. Tämän suosituksen kohdan tulisi luonnollisesti koskea myös viranomaistahoja, jotta vältyttäisiin epäolennaisen tiedon keruulta, joka kuormittaa kaikkia osapuolia. Käytettävän tiedon tulee olla kilpailunrajoituksen arvioinnin kannalta tarkoitukseen sopivaa, mikä ei aina onnistu vaivattomasti. Tässäkin mielessä talousteoria ja vertaisarvioinnin läpikäyneet tutkimukset ja menetelmät antavat arvokasta opastusta aineiston valinnassa. Houkutus ja motivaatio käyttää aineistoa, joka vahvistaa omia näkemyksiä, on joskus suuri – etenkin jos kyseessä ovat tuntuvat taloudelliset intressit. Tästäkään syystä näkemyseroista ei luultavasti päästä koskaan kokonaan eroon.

Ks. ”Best Practices for the Submission of Economic Evidence and Data Collection in Cases concerning the Application of articles 101 and 102 TFEU and Merger Cases”

Taloustieteellisen arvioinnin esittämisestä tuomioistuimelle, ks. OECD (2008) *"Presenting Complex Economic Theories to Judges. OECD Policy Roundtables"*

Haasteita ja mahdollisuuksia

Taloustieteellisen analyysiprosessin haasteellisuutta lisää se, että ristiriitatilanteissa markkinaoikeus tai korkein hallinto-oikeus ovat ne tahot, jotka viime kädessä arvioivat esitettyjen argumenttien ja näitä tukevien todisteiden uskottavuuden ja paremmuuden. Monimutkainenkin taloustieteellinen arviointi ja evidenssi tulisi kyetä avaamaan toimeksiantajalle ja oikeudelle ymmärrettävästi, jotta tehdyllä analyysillä olisi merkitystä.

Kilpailuvaikutusten analysointiin käytettävät teoreettiset mallit ja ajatuskuviot ovat lisäksi monimutkaisia ja kehittyvät jatkuvasti. Argumentointia arvioivan tahon osaamiselle kohdistuu siten väistämättä lisävaatimuksia, jos ja kun he mielivät ymmärtää päätöksenteon pohjaksi otettavia selityksille ja menetelmiä.

Ymmärrettävyyksivaatimus asettaa haasteita sekä tieteenharjoittajille että tiedettä soveltaville tahoille, ja edellyttää aktiivista dialogia osapuolten välillä. Yhteys esimerkiksi oikeuslaitoksen ja taloustieteen osaajien välillä tarjoaa kuitenkin samalla oivan mahdollisuuden nivota akateeminen tutkimus entistä kiinteämmin soveltavan oikeudenalan tarpeisiin.

Kehittyvän tieteen omaksuminen vaatii jatkuvaa oppimista ja opitun kertaamista. Yhdessä taloustieteen roolin vahvistumisen kanssa tämä asettaa vaatimuksia sekä viranomaisten että muiden osapuolten käytössä olevien resurssien suhteen.

Yhtenä ylläkkäänä kilpailun taloustieteen ja sen menetelmien soveltamiseen voidaan nähdä ne ansaintamahdollisuudet, jotka liittyvät kilpailunrajoituslain rikkomisesta seuranneiden vahingonkorvausvaatimusten oikeuttamiseen ja määrälliseen arviointiin. Tehtävä ei aina ole helppo, mutta voi – näkökulmasta riippuen – onnistuessaan korostaa tämän synkäksi tieteeksi nimetyn tieteenalan myönteisiä ominaisuuksia.

Kilpailunrajoitusten taloustieteellinen analyysi on kasvava toiminto, joskin kotimainen akateeminen kiinnostus sitä kohtaan on toistaiseksi ollut suhteellisen vähäistä. Siihen paneutuminen edellyttää alan perusteosten ja hieman edistyneemmänkin kirjallisuuden läpikäymistä hie- man uudessa valossa.

Vastaisuudessa tuloksia ei enää johdeta vain jonkin opintokokonaisuuden suorittamiseksi tai ajanvietteeksi, vaan omien tai asiakkaan näkemysten oikeaksi osoittamiseksi ja tapausten syvällisen analysoinnin vuoksi. Se puolestaan edellyttää sekä osaamista että osaamisen johtamista niin tieteen kriittistä miekkaa piteleviltä asiantuntijoilta, näiden taustatyhteisöiltä kuin mittelön tulosta arvioivilta tahoiltakin.

TUTKIMUSPÄÄLLIKKÖ SANNA SYRJÄLÄ JA APULAISSJOHTAJA MIKA HERMAS

Kartellivalvonnan missio: kiinnijäämisriskin kasvattaminen

Kilpailulainsäädännön ja Kilpailuviraston keskeisenä huomion kohteena on kartellien vastainen taistelu. Kartellien torjuminen edellyttää tehokasta puuttumista havaittuihin kartelleihin ja kiinnijäämisriskin kasvattamista.

Markkinaoikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden viimeaikainen oikeuskäytäntö on tuonut kartelleista aiheutuvat seuraamukset sellaiselle tasolle, jolla voidaan olettaa itsessään olevan kiinnijäämisriskiä kasvattava vaikutus. Myös uusi kilpailulaki ja sen antamat mahdollisuudet, Kilpailuviraston yhteistyö julkisten ostajien kanssa ja kartellien havaitsemisen tehostaminen virastossa tähtäävät tähän samaan maaliin.

Kartelliepäilyjen selvittäminen on Kilpailuviraston toiminnassa etusijalla, ja virasto selvittää ainakin alustavasti kaikki sen tietoon saateutut kartelliepäilyt. Jos epäilylle löytyy riittävästi perusteita, virasto käyttää asian selvittämiseksi täysimääräisesti sille suotuja selvitysvaltuuksia. Kaikki kartellirikkomukset viedään lähtökohtaisesti niiden taloudellisesta mittavuudesta riippumatta markkinaoikeuteen seuraamusmaksun määräämiseksi.

Artikkelin kirjoittajat KTM Mika Hermas ja OTK Sanna Syrjälä työskentelevät Kilpailuviraston Toimialat1-ryhmässä, Hermas ryhmän päällikkönä ja Syrjälä yhtenä ryhmän tutkimuspäälliköistä. Kartellien valvonta kuuluu olennaisena osana molempien työtehtäviin.

Kaikki kartellirikkomukset viedään lähtökohtaisesti niiden taloudellisesta mittavuudesta riippumatta markkinaoikeuteen seuraamusmaksun määräämiseksi, painottaa apulaisjohtaja Mika Hermas.

Uusi laki tehostaa valvontaa

Eduskunnan keväällä hyväksymään kilpailulakiin sisältyy uudistuksia, jotka tehostavat viraston tutkintamahdollisuuksia ja joilla on siten suora vaikutusta kiinnijäämisriskin kasvattamiseen. Viraston odotukset kohdistuvat tässä suhteessa erityisesti leniency- eli sakkovapautusjärjestelmän uudistuksiin. Myös tutkintavaltuuksia on lisätty ja lakiin on otettu säännös kuultavaksi kutsumisesta.

Sakkovapautusjärjestelmä

Leniency- eli sakkovapautusjärjestelmällä on keskeinen merkitys vakavimpien kilpailunrajoitusten, erityisesti paljaiden kartellien selvittämisessä. Kilpailulakiin tehtyjen muutosten taustalla ovat kokemukset siitä, että voimassa oleva lainsäädäntö ei ole muodostanut riittävän selkeää, johdonmukaista ja tarpeeksi ennakoitavaa kokonaisuutta kartellien tehokkaaksi paljastamiseksi.

Sakkovapautusjärjestelmästä saatujen kokemusten perusteella suurimmat muutostarpeet ovat kohdistuneet seuraamusmaksun *alennamista* koskeviin säännöksiin. Sekä voimassa olevan lain että uuden kilpailulain mukaan seuraamusmaksusta vapautuminen on kokonaan mahdollista vain yhdelle elinkeinonharjoittajalle, sille joka ensimmäisenä toimittaa virastolle tiedot rikkomuksesta. Myös muilla tietoja toimittaneilla elinkeinonharjoittajilla on kuitenkin mahdollisuus saada alennusta seuraamusmaksusta.

Alennuksen hakemista harkitsevan elinkeinonharjoittajan on ollut voimassa olevan lain perusteella vaikea ennakoita seuraamusmaksusta myönnettävän alennuksen määrää. Tämä epävarmuus on heikentänyt olennaisesti elinkeinonharjoittajien kannustimia tehdä yhteistyötä Kilpailuviraston kanssa silloin, kun niillä ei ole ollut mahdollisuutta saada täydellistä vapautusta seuraamusmaksusta.

Uuden lain mukaan alennuksen määrä riippuu siitä, missä vaiheessa eli *monentenako kartellin ensimmäisenä paljastaneen jälkeen* yritys toimittaa merkittävää lisäarvoa sisältäviä tietoja virastolle. Ensimmäinen tietoja toimittava elinkeinonharjoittaja saa uuden lain mukaan 30–50 prosentin alennuksen, toinen 20–30 prosentin alennuksen ja loput enintään 20 prosenttia.

Uusi järjestelmä tuo alennuksen hakemiseen ns. kilpajuoksuelementin ja kannustaa näin elinkeinonharjoittajia myötävaikuttamaan kartellin selvittämiseen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Voimassa olevassa laissa, jossa alennuksen määrä ei ole riippunut avusta-

misen ajankohdasta, elinkeinonharjoittajien on ollut edullista odottaa viraston selvitysten valmistumista ennen todellisen yhteistyön aloittamista.

Toinen keskeinen uudistus liittyy seuraamusmaksusta *vapautumisen* edellytysten laajentamiseen. Voimassa oleva laki ei ole mahdollistanut vapautusta, jos virasto on jo toimittanut asiassa tarkastuksen. Uuteen lakiin sisältyvä mahdollisuus maksusta vapautumiseen myös tarkastusten jälkeen kannustaa elinkeinonharjoittajia avustamaan asian selvittämisessä myös sellaisissa tapauksissa, joissa virastolla on jo ollut käytettävissään tietoja, joiden perusteella se on tehnyt tarkastuksen. Edellytyksenä on tällöin, että vapautusta hakeva yritys toimittaa virastolle tiedot, joiden perusteella virasto voi näyttää rikkomuksen toteen.

Lakiin sisältyy uusi säännös myös leniency-menettelyä varten virastolle toimitetuista asiakirjoista. Säännöksen mukaan asiakirjoja ei voida käyttää muuhun tarkoitukseen kuin kilpailunrajoitusta koskevan asian käsittelyyn Kilpailuvirastossa, markkinaoikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, vaikka virasto olisikin luovuttanut asiakirjat asianosaiselle julkisuuslain perusteella. Virasto pitää lisäksi vapautusta hakeneen toimittamat asiakirjat salassa aina kun se on julkisuuslain mukaan mahdollista.

Asiakirjoja koskeva uusi säännös on tärkeä leniency-järjestelmän toimivuuden kannalta. Jos hakijan toimittamia asiakirjoja voitaisiin käyttää myös muuhun tarkoitukseen kuin kyseessä olevan kilpailunrajoitusasian käsittelyyn, vaarana olisi, että seuraamusmaksusta vapautumista tai seuraamusmaksun alentamista hakeneet elinkeinonharjoittajat joutuisivat yksityisoikeudellisissa vahingonkorvausprosesseissa huonompaan asemaan kuin muut kartellin jäsenet. Tällöin kannustin hakea seuraamusmaksusta vapautumista ja seuraamusmaksun alentamista heikkenisi, ja järjestelmän tehokkuus kärsisi merkittävästi.

Kotitarkastukset

Kilpailuviraston ja aluehallintoviraston virkamiehelle on säädetty uudessa laissa oikeus toimittaa tarkastus myös muissa kuin elinkeinonharjoittajan liiketoiloissa, esimerkiksi yritysten johtajien, hallitusten jäsenten ja muiden henkilöstön edustajien yksityisasunnoissa ja kulkuneuvoissa. Voimassa olevaan kilpailunrajoituslakiin on sisällytetty vastaava säännös komission osalta, mutta Kilpailuvirastolla itsellään ei ole aiemmin ollut valtuutta kotitarkastuksiin.

Kilpailuvirasto tulee julkaisemaan uuteen kilpailulakiin liittyen uusitut suuntaviivat seuraamusmaksusta vapautumisesta ja seuraamusmaksun alentamisesta kartellitapauksissa (leniency) sekä kokonaan uudet suuntaviivat seuraamusmaksun määrän arvioinnista.

Kotitarkastusoikeus on tärkeä kilpailuvalvonnan tehokkuuden, uskottavuuden ja ennalta ehkäisevän vaikutuksen turvaamiseksi. Ilman sitä tarkastusten tehokkuutta voitaisiin vaarantaa liian helposti siirtämällä kilpailunrajoitusta koskeva aineisto pois yrityksen liiketiloista.

Kuultavaksi kutsuminen

Tutkintavaltuuksia täydentää myös uuden lain säännös, jonka mukaan virasto voi tutkinnan kohteeseen liittyvien tietojen hankkimista varten kutsua tarvittaessa kuultavaksi henkilön, jonka voidaan perustellusta syystä epäillä olleen mukana kilpailunrajoituksen toteuttamisessa. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että virastolla on mahdollisuus suullisten selvitysten saamiseen kilpailunrajoitusasian selvittämiseksi muutoinkin kuin elinkeinonharjoittajien tiloissa toimitettavien tarkastusten yhteydessä.

Sähköinen tarkastus

Yritysten välinen ja yritysten sisäinen viestintä tapahtuu entistä enemmän sähköisessä muodossa, ja sähköisessä muodossa olevien tallenteiden asema kilpailunrajoitusten selvittämisessä on siksi korostunut viime vuosina. Tavanomaisesti sovelletut tarkastusmenetelmät ovat kuitenkin näihin aikoihin asti perustuneet pääasiassa yksittäisten asiakirjojen läpikäyntiin ja vieneet siksi paljon aikaa.

Rikkomukseen osallistuvien yritysten intressissä on lisäksi salata kilpailunrajoituksen osoittavan aineiston olemassaolo, mikä vaikeuttaa tarkastuksen tekemistä ja asiakirjojen löytämistä. Käyttöön on tästä syystä otettu tutkintamenetelmiä, joilla sähköistä aineistoa voidaan käydä läpi tehokkaasti suuria määriä ja joilla piilotettua tai tuhottua sähköistä aineistoa voidaan tarvittaessa palauttaa näkyvään muotoon.

Myös nykyisin voimassa olevan lain tarkastussäännökset ovat sanamuotojensa puolesta mahdollistaneet sähköiseen aineistoon kohdistuvan kattavan tarkastuksen edistyneempienkin menetelmien avulla. Säännöksiä haluttiin silti uudistaa sanamuotojen osalta vastaamaan aiempaa paremmin nykyistä sähköiseen ympäristöön liittyvää termistöä ja muuta lainsäädäntöä.

Vihjeiden merkitys

Vihjeet ovat tärkeitä tehokkaalle kartellivalvonnalle, ja virasto saa niitä sekä puhelimitse että esimerkiksi sähköpostitse. Viraston kotisivuille lisättiin lisäksi syksyllä 2010 sähköinen lomake ([ns. vihjelinkki](#)), jon-

ka avulla kuka tahansa voi lähettää virastolle helposti vihjeen kielletystä kilpailunrajoituksesta. Vihjeen voi halutessaan lähettää myös nimettömänä, vaikka yhteystietojen jättäminen onkin vihjeissä annettujen tietojen konkretisoimiseksi suotavaa.

Saadut vihjeet käydään virastossa huolella läpi ja tallennetaan ns. vihjetietokantaan, joka helpottaa kumuloituvien vihjeiden havaitsemista. Erityisen kiinnostaviin vihjeisiin reagoidaan luonnollisesti välittömästi. Parhaillaan virastossa on tutkittavana kymmenkunta kartellivihjetä, ja virasto keskittyy kuluvana vuonna erityisesti niiden selvittämiseen.

Virastossa on lisäksi kehitetty taloudellisten indikaattoreiden seurantaan perustuvia menetelmiä, joiden avulla pyritään löytämään sellaisia markkinailmiöitä, joiden taustalla saattaa olla kartellitoimintaa tai muutoin kollusiivisia piirteitä. Menetelmiä on toistaiseksi sovellettu vasta muutamaaan toimialaan, mutta kehitystyö jatkuu.

Vihjeen kartellista tai muusta kilpailunrajoituksesta voi halutessaan lähettää myös nimettömänä.

Julkisten ostajien rooli kartellien valvonnassa

Julkisten hankintojen yhteisarvo Suomessa on erittäin suuri – yli 20 miljardia euroa vuodessa – ja tavaroiden ja palvelusten kilpailutuksia tehdään vuosittain tuhansia. Julkiset ostajat ovat siksi avainasemassa kartellien torjumisessa ja niiden paljastumisriskin kasvattamisessa.

Vaikka julkisilla ostajilla onkin intressi torjua kartelleja, hankintalainsäädäntö asettaa monessa suhteessa sellaisia paineita, joiden vallitessa kartellinäkökulmaan on haasteellista kiinnittää riittävästi huomiota. Noudatetuissa hankintamenettelyissä voidaan siksi joskus havaita piirteitä, jotka saattavat luoda otollista maaperää kartellikäyttäytymiselle: kilpailutuksen kohteena voi esimerkiksi olla toistuvasti samanlainen tuote- tai palvelukokonaisuus tai tarjouksia pyydetään toistuvasti samalta maantieteelliseltä alueelta tai samoilta elinkeinonharjoittajilta.

Kartellien havaitsemista ja torjumista hankaloittaa myös se, etteivät hankintaorganisaatiot – joko resurssipaineiden vuoksi tai muutoin – yleensä seuraa systemaattisesti yritysten tarjouskäyttäytymistä. Myöskään kartellien havaitsemista edistävälle aktiiviselle yhteydenpidolle vastaavia hankintoja tekevien toisten hankintaorganisaatioiden kanssa ei useinkaan löydy aikaa.

Kilpailuvirasto on jo monen vuoden ajan pyrkinyt lisäämään julkisten ostajien tietoisuutta kartellien toimintatavoista ja niiden torjunnasta. Viraston edustajat

ovat muun muassa luennoineet asiasta eri puolilla Suomea hankintaorganisaatioiden ja hankintoihin muuten liittyvien organisaatioiden kuten sisäisten tarkastajien tilaisuuksissa.

Tilaisuuksissa on esitelty konkreettisia esimerkkejä siitä, millaiset havainnot voivat antaa aihetta epäillä kiellettyä yhteistyötä ja siitä, millaista näyttöä oikeudelle on esitetty. Tapaamisissa on myös korostettu, että kartellien paljastamisen ja näytön hankkimisen kannalta on tärkeää pitää kartelliepäily salassa, vaikka hankinta- ja julkisuuslait asetavatkin sille haasteita.

Tapaamisten tavoitteena on ollut samalla ”antaa kasvat” kartelliselvityksiä tekeville Kilpailuviraston virkamiehille ja madaltaa sitä kautta julkisten ostajien kynnystä ottaa tarvittaessa yhteyttä virastoon. Virasto onkin saanut tilaisuuksien seurauksena lukuisia yhteydenottoja epäilyttäviltä vaikuttavista havainnoista, ja osa yhteydenotoista on myös johtanut tarkempiin selvityksiin. Näytön löytäminen epäilyjen tueksi on sen jälkeen jäänyt viraston tehtäväksi.

Virasto tulee lisäksi lähiaikoina julkaisemaan ns. ostajan muistilistan, jonka tavoitteena on lisätä julkisten ostajien edellytyksiä kartellien tunnistamiseen.

Artikkelin kirjoittaja OTK Jarno Sukanen on työskennellyt Kilpailuvirastossa vuodesta 2006. Hänen erityisalanaan Toimialat2 –ryhmässä ovat olleet sähköiseen viestintään liittyvät kilpailukysymykset. Tammi-kuussa 2011 hän siirtyi ma. tutkimuspäälliköksi Toimialat1 -ryhmään, jossa hänen vastuulleen kuuluvat mm. IPR-asiat.

TUTKIMUSPÄÄLLIKÖ JARNO SUKANEN

Kilpailijoiden välinen sallittu yhteistyö

Toistensa kanssa kilpailevat yritykset voivat tehdä monenlaista yhteistyötä, joka voi johtaa merkittävien taloudellisten hyötyjen syntymiseen: sen avulla voidaan muun muassa säästää kustannuksissa, lisätä investointeja, parantaa tuotteiden laatua ja tuoda uusia tuotteita ja innovaatioita nopeammin markkinoille.

Kilpailijoiden välinen yhteistyö voi toisaalta johtaa myös yritysten välisen kilpailun rajoittumiseen: yhteistyön avulla yritykset voivat poistaa kilpailupaineen väliltään ja kasvattaa tai ylläpitää markkinavoimaansa, mistä johtuen yhteistyöstä voi aiheutua kielteisiä vaikutuksia markkinoille muun muassa korkeamman hintatason tai suppeamman tuotevalikoiman muodossa.

Tässä artikkelissa tarkastellaan sitä, miten kilpailijoiden välinen sallittu yhteistyö määritellään EU:n kilpailuoikeudessa. Koska yhteistyön muodot kuitenkin vaihtelevat ja erilaisia yhteistyömuotoja on runsaasti, on vaikeaa antaa täsmällisiä vastauksia jokaista tilannetta varten. Tästä syystä joustava arviointi on tarpeen.

Säädöspohja

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 101 artiklassa kielletään sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua tai joista seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy. Kieltoa ei kuitenkaan artiklan 3 kohdan mukaan sovelleta sopimuksiin ja muihin yhteistyöjärjestelyihin, jotka osaltaan tehostavat tuotantoa tai tuotteiden jakelua tai edistävät teknistä ja taloudellista kehitystä ja jättävät kuluttajille kohtuullisen osuuden näin saatavasta hyödystä. Kilpailunrajoituslain 4 ja 5 § (ja tulevan kilpailulain 5 ja 6 §) vastaavat sisällöltään SEUT 101 artiklaa.

Komissio antoi joulukuussa 2010 tarkistetut [suuntaviivat](#) siitä, miten se arvioi kilpailijoiden välisen yhteistyön sallittavuutta, minkä lisäksi komissio on antanut erilliset suuntaviivat siitä, miten se soveltaa SEUT 101(3) artiklaa arvioidessaan yhteistyön synnyttämiä tehokkuusetuja. Lisäksi komissio on antanut erilliset ryhmäpoikkeusasetukset [tutkimus- ja tuotekehityssopimuksia](#) sekä [erikoistumissopimuksia](#) koskien.

Ryhmäpoikkeusasetuksen kriteerien täytyessä sopimukseen ei sovelleta SEUT 101 artiklan 1 kohtaa. Vähämerkityksellisistä sopimuksista annetun komission tiedonannon ([de minimis -tiedonanto](#)) mukaan SEUT 101 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta myöskään sellaisiin kilpailijoiden välisiin sopimuksiin, joilla ei ole tuntuvaa vaikutusta kilpailuun.

Myös Kilpailuvirasto käyttää kilpailijoiden välisen yhteistyön sallittavuutta arvioidessaan tulkinta-apuna em. komission suuntaviivoja ja soveltaa edellä mainittuja ryhmäpoikkeusasetuksia.

Yhteistyön sallittavuuden arviointi käytännössä

Yhteistyön sallittavuuden arvioinnin ensimmäisessä vaiheessa on tarpeen selvittää, onko kyseessä sellainen menettely, jonka *tarkoituksena* on kilpailun rajoittaminen. Jos näin katsotaan olevan, menettely on sellaisenaan kielletty, eikä se pääsääntöisesti täytä SEUT 101 artiklan kohdassa 3 tarkoitettua poikkeusta.

Komission suuntaviivat sisältävät useita esimerkkejä sellaisista menettelytavoista kilpailijoiden välisessä yhteistyössä, joiden tarkoituksena komissio katsoo olevan kilpailun rajoittamisen. Tyypillisesti kyse on menettelyistä, jotka johtavat hinnoista sopimiseen, markkinoiden jakamiseen tai muiden kilpailijoiden poissuljentaan. Jos menettely muodostaa vakavana kilpailunrajoituksena pidettävän kartellin, se on aina kielletty.

Kilpailuviranomaisten, ja ennen kaikkea yritysten itsensä, on tärkeää pystyä erottamaan kilpailua rajoittavat yhteistyöjärjestelyt sellaisista, jotka saavat aikaan myönteisiä (tehokkuus)vaikutuksia markkinoilla.

Tehokkuusetujen kannalta on olennaista tarkastella sitä, millaisia toisiaan täydentäviä omaisuseriä, taitotietoa tai muuta vastaavaa yhteistyön osapuolet tuovat yhteistyön piiriin. Mitä enemmän osapuolten tuotantopanokset täydentävät toisiaan ja muodostavat kustannussäästöjä tai tehostavat tuotantoa esimerkiksi luomalla mitatakaavaetuja, sitä todennäköisempää on sellaisten tehokkuusetujen syntyminen, jotka tekevät yhteistyöstä sallittua.

Tapauksissa, joissa menettelyn tarkoituksena *ei katsota* olevan kilpailun rajoittaminen, tulee ensin arvioida menettelyn todellisia tai mahdollisia kilpailua rajoittavia vaikutuksia.

Seuraavassa vaiheessa – joka on tarpeen vain, jos mahdollisia tai todellisia kilpailua rajoittavia vaikutuksia havaitaan – niitä verrataan yhteistyön kautta saavutettaviin tehokkuusetuihin.

Jos tehokkuusedut tai muut kilpailua edistävät vaikutukset ovat suuremmat kuin mahdolliset kilpailua rajoittavat vaikutukset ja yhteistyön hyödyt välittyvät kuluttajille – eikä tehokkuusetuja voida saavuttaa muilla kilpailua vähemmän rajoittavilla menettelyillä – on yhteistyö kilpailuoikeudellisesti sallittua.

Kilpailua rajoittavien vaikutusten arviointi on aina tapauskohtaista, eikä siitä siten voida antaa kovinkaan yksityiskohtaista ohjeistusta: kukin tapaus on arvioitava erikseen siihen liittyvien tosiseikkojen perusteella ja arviointikriteerejä tulee aina soveltaa joustavasti. Lähtökohtana voidaan kuitenkin pitää sitä, ettei yritysten välisellä yhteistyöjärjestelyllä voi olla kilpailua rajoittavia vaikutuksia, jos järjestelyn osapuolilla ei yhdessä tai erikseen ole markkinavoimaa.

Komission suuntaviivat sisältävät joidenkin yhteistyömuotojen osalta ns. safe harbour -rajoja, jotka liittyvät osapuolten yhteenlaskettuihin markkinaosuuksiin. Jos markkinaosuudet jäävät näiden rajojen alapuolelle, komissio pitää markkinavoiman olemassaoloa ja siten yhteistyön kilpailua rajoittavia vaikutuksia epätodennäköisinä, eikä tällöin tavallisesti tarvita tarkempaa analyysia.

Kun yhteistyön vaikutuksia joudutaan arvioimaan yksityiskohtaisesti, huomiota kiinnitetään useisiin seikkoihin riippuen muun muassa yhteistyön tyypistä, järjestelyn toteutustavasta ja tarkasteltavien markkinoiden ominaispiirteistä. Yhteistyön kilpailua rajoittavien vaikutusten todennäköisyyttä arvioidaan suhteessa tilanteeseen, joka vallitsisi ilman järjestelyä.

Jos kyseessä on esimerkiksi hanke, jota kukaan yhteistyön osapuolista ei kykenisi objektiivisesti ajatellen toteuttamaan yksin, järjestelyllä ei pääsääntöisesti voi olla kilpailua rajoittavia vaikutuksia ja se on siten sallittu. Tällainen tilanne voi olla muun muassa yritysten välisessä tutkimus- ja tuotekehitys- tai tuotantoyhteistyössä, jonka avulla markkinoille saadaan sellainen uusi tuote, jonka kehittämiseen ja/tai tuottamiseen kellään järjestelyn osapuolella ei olisi ollut yksin tarpeeksi resursseja.

Yhteistyöllä voidaan myös joskus välttää taloudellisen tehokkuuden kannalta tarpeettomat moninkertaiset investoinnit. Jos kilpailu loppu-

tuotemarkkinoilla jää järjestelyn jälkeenkin aidosti mahdolliseksi, järjestely on yleensä tehokkuutta edistävä ja kuluttajia hyödyttävä, eli sallittu.

Saavutettujen kustannussäästöjen osalta huomiota kiinnitetään siihen, missä kustannuslajissa säästöjä saavutetaan: säästöt muuttuvissa kustannuksissa ovat yhteistyön sallittavuuden kannalta olennaisempia kuin säästöt kiinteissä kustannuksissa, koska muuttuvissa kustannuksissa saavutetut säästöt siirtyvät todennäköisemmin lopputuotteiden hintoihin.

Yhteistyön ei tulisi toisaalta tarpeettomasti yhtenäistää osapuolten kustannusrakennetta, jotta osapuolille ei syntyisi mahdollisuutta markkinoiden hintatason koordinointiin; tällainen kilpailunvastainen lopputulos tekisi yhteistyöstä mahdollisesti kiellettyä.

Osapuolten markkinavoimalla on myös olennainen merkitys arvioitaessa yhteistyön sallittavuutta: mitä vähemmän osapuolilla on markkinavoimaa, sitä enemmän niillä on kannustimia siirtää saavutetut tehokkuusedut loppukäyttäjille ja sitä todennäköisemmin yhteistyö on kilpailuoikeudellisesti sallittua.

Tietojenvaihtoa koskeva ohjeistus

Yhteistyön sallittavuutta joudutaan usein arvioimaan myös muutoin kuin pelkästään yhteistyön päätarkoituksen kannalta. Yhteistyöhön liittyy nimittäin usein vähintäänkin osapuolten välistä tietojenvaihtoa, jonka merkitystä yhteistyöhankkeen kannalta on myös aina syytä arvioida.

Jos tietojenvaihto rajoittuu ainoastaan yhteistyöhankkeen toteuttamisen kannalta välttämättömiin tietoihin ja yhteistyötä sinällään voidaan pitää sallittuna, on epätodennäköistä, että hankkeeseen liittyvä tietojenvaihto sellaisenaan tekisi yhteistyöstä kiellettyä. Mitä laajemmin puolestaan yhteistyöhön sisältyy erityisesti kaupallisesti strategisten ja arkaluonteisten tietojen vaihtoa, sitä epätodennäköisempää on hankkeen kilpailuoikeudellinen sallittavuus.

Komission uusiin suuntaviivoihin sisältyy tietojenvaihdesta kokonaan uusi erillinen jakso; aikaisemmin vastaavaa ohjeistusta ei tietojenvaihdon osalta ollut. Ohjetta käytetään tältä osin kaikkien yhteistyötyyppien arvioinnissa silloin kun niihin sisältyy tietojenvaihtoa.

Yhteenveto

Kilpailijoiden välisellä yhteistyöllä voidaan saada aikaan monenlaisia tehokkuusetuja, jotka mahdollisesti välittyvät kuluttajille esimerkiksi edullisempina hintoina tai saatavilla olevan tuotevalikoiman monipuolistumisena. Yhteistyön avulla voidaan myös saattaa markkinoille kokonaan uusia tuotteita tai jopa luoda kokonaan uudet markkinat.

Yhteistyöllä voi toisaalta olla kilpailunvastaisia vaikutuksia, jos osapuolten on sen avulla mahdollista esimerkiksi ylläpitää markkinoilla korkeampaa hintatasoa, rajoittaa tuotantoa tai jopa sulkea pois markkinoilta kilpailevia toimijoita.

Keskenään kilpailevien yritysten on edellä mainituista syistä yhteistyötä suunnitellessaan otettava tarkoin huomioon yhteistyön kilpailuoikeudelliset

reunaehdot. Toisaalta yritysten tulisi pystyä riittävässä varmuudessa toteuttamaan sellaiset hankkeet, joista koituu markkinoiden toiminnan kannalta hyödyllisiä tehokkuusetuja.

Tulkinta-apuna menettelyjen lainmukaisuuden arvioinnissa voidaan käyttää edellä mainittuja komission suuntaviivoja. Vastuu sallittavuuden arvioinnista on kuitenkin nykyään viime kädessä yrityksillä itsellään.

Myös vuoropuhelu kilpailuviranomaisten kanssa on mahdollista, vaikka nykyjärjestelmässä viranomaiset eivät enää poikkeuslupia tai puuttumattomuustoistuksia järjestelyille myönnäkään.

TUTKIMUSPÄÄLLIKKÖ VALTTERI VIRTANEN

Kilpailunrajoitusasioiden priorisointi ja alkuvaiheen selvitykset

Kilpailuvirastoon tulevien yhteydenottojen ja avattavien tapausten määrä on vuosittain niin suuri, että viraston voimavarat eivät käytännössä riitä kaikkien asioiden yksityiskohtaiseen tutkimiseen. Niukkojen resurssien tarkoituksenmukainen kohdentaminen kilpailun toimivuuden, kansantalouden ja yleisen edun kannalta merkittävien kilpailunrajoitusten selvittämiseen on siksi olennaisen tärkeää.

On myös huomattava, että kilpailunrajoituskiellot edellyttävät määrätynasteista merkittävyyttä markkinoiden toimivuuden kannalta ennen kuin rajoitusta voidaan ylipäätään pitää kiellettyinä. Näin ollen useat jollain mittapuulla kilpailunrajoituksiksi luokiteltavat asiat eivät kuitenkaan välttämättä kuulu kilpailunrajoituslain kieltojen piiriin. Merkitykseltään vähäisiin rajoituksiin puuttuminen voisi sitä paitsi olla tarpeetonta viranomaisohjausta, jolla voisi olla kilpailun turvaamisen sijasta jopa kilpailua rajoittavia vaikutuksia.

Artikkelin kirjoittaja DI Valtteri Virtanen työskentelee tutkimuspäällikkönä Kilpailuviraston Toimialatz-ryhmässä, jossa hänen vastuulleen kuuluu mm. energia- ja telemarkkinoiden kilpailuvalvonta. Päätönsä ohessa Virtanen on osallistunut viime vuosina aktiivisesti viraston työprosessien kehittämiseen.

Päähuomio olennaisiin asioihin

Kilpailulain tarkoituksena on terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaaminen vahingollisilta kilpailunrajoituksilta. Lakia sovellettaessa on erityisesti otettava huomioon markkinoiden toimintaedellytysten ja elinkeinonharjoittamisen vapauden suojaaminen niin, että myös asiakkaat ja kuluttajat hyötyvät kilpailusta.

Kilpailunrajoitusten selvittämisessä virasto keskittyy kansantalouden kannalta olennaisiin kilpailunrajoituksiin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että virasto ei tutki yksityiskohtaisesti merkitykseltään vähäisiä rajoituksia ja että virasto toisaalta myös asettaa yksityiskohtaisessa käsittelyssä olevat asiat tärkeysjärjestykseen.

Tapausten priorisointi perustuu arvioon siitä hyödystä, jonka yhteiskunta, asiakkaat ja kuluttajat saavat kilpailunrajoitukseen puuttumisen, eli toisin sanoen markkinoiden toimivuuden ja kilpailun lisääntymisen, tuloksena. Asiassa on aina kysymys kokonaisharkinnasta, johon kuuluvat kilpailun toimivuudelle sekä asiakkaille ja kuluttajille aiheutuvan vahingon arviointi, viraston tulostavoitteiden ja strategisten painopisteiden huomioon ottaminen sekä oletetun lopputuloksen ja sen saavuttamiseen liittyvien riskien vertaaminen keskenään.

Arviointikriteerit

Tapausten priorisointi on kokonaisharkintaa, jossa arvioidaan erityisesti rajoituksen vaikutusta markkinamekanismin toimintaan. Virasto ottaa huomioon myös kilpailunrajoituksen periaatteelliseen vakavuuden ja merkittävyyden – erityisesti sen, onko kysymys paljaasta kilpailunrajoituksesta, esimerkiksi ns. *hard core* -kartellista. Virasto kiinnittää huomiota myös siihen, miten laajasti menettelyä sovelletaan talouselämässä ja millaisia yleisestäviä vaikutuksia kilpailunrajoitukseen puuttumisella on muihin elinkeinonharjoittajiin ja toimialoihin. Lisäksi virasto arvioi interventtiolla saavutettavaa hyötyä ja hyödyn todennäköisyyttä verrattuna selvittämiskustannuksiin.

Asian käsittelyyn saattaa vaikuttaa myös se, onko elinkeinonharjoittajalla mahdollisuus saada oikeutensa turvatuksi muuta kautta – esimerkiksi jos kilpailunrajoitus voidaan poistaa tehokkaammin toisen toimivallaltaan rinnakkaisen viranomaisen toimenpiteillä tai jos asia voidaan ratkaista tehokkaammin siviilituomioistuimessa. Jatkotoimien tarpeellisuutta arvioitaessa otetaan huomioon myös, jatkuuko kilpailua rajoitettava menettely edelleen vai onko siitä luovuttu joko asian käsittelyn aikana tai ennen käsittelyn alkua.

Priorisoitaviin asioihin kuuluvat alastomat kilpailunrajoitukset, joissa järjestelyllä ei ole muuta tarkoitusta kuin kilpailun rajoittaminen, sekä kilpailunrajoitukset, jotka liittyvät suureen toiminnan volyymiin tai ovat periaatteellisesti merkittäviä. Myös tapaukset, joissa menettelytapa on potentiaalisesti kilpailua rajoittava ja jotka lisäksi liittyvät taloudellisesti merkittävään toimintaan tai joita sovelletaan muuten laajalti talouselämässä, priorisoidaan.

KUVA 1 Tapauskäsittelyn priorisointiperiaatteet (julkaistu vuosikirjassa 2010)

Yksi keskeinen tavoite on, että virasto pystyy jo tapauskäsittelyn alkuvaiheessa poistamaan tehokkaasti käsittelystä asiat, jotka ovat em. arviointikriteerien valossa vähämerkityksellisiä. Virasto saattaa poistaa käsittelystä myös jo pidempään vireillä olleen asian, jos selvityksissä tulee ilmi, että esimerkiksi kilpailuolosuhteissa on tapahtunut merkittäviä muutoksia eikä asian selvittäminen ole muutosten jälkeen enää tarpeen, tai jos selvityksissä ei ole saatu näyttöä kielletystä rajoituksesta.

Uusi kilpailulaki antaa Kilpailuvirastolle entistä paremmat mahdollisuudet tapausten tarkoituksenmukaiseen priorisointiin ja resurssien tehokkaaseen käyttöön. Virasto tulee julkaisemaan lain voimaantulon yhteydessä suuntaviivat priorisoinnista kilpailunrajoitusasioiden käsittelyssä.

Alkuvaiheen selvitysten aikataulu

Virasto pyrkii vastaamaan erilaisiin tiedusteluihin, ilmoituksiin ja ns. kansalaisaloitteisiin sekä poistamaan käsittelystä selkeät tutkimatta jätettävät asiat yhdessä kuukaudessa. Jos asia ei kuulu em. ryhmään, virasto pyrkii tekemään asiassa neljässä kuukaudessa esiselvityksen, jonka tuloksena saadaan yleiskuva kilpailuongelman luonteesta ja vakavuudesta.

Jos tapaus todetaan esiselvityksessä vaikuttavuudeltaan vähämerkitykselliseksi, virasto poistaa asian kuuden kuukauden kuluessa sen viereille tulosta. Merkityksellisemmät tapaukset käsitellään viraston johdoryhmässä, joka linjaa jatkoselvitystä. Asioista laaditaan sen jälkeen selvityssuunnitelma ja ilmoitetaan asianosaisille yksityiskohtaisen käsittelyn aloittamisesta, jos se voidaan tehdä tutkimuksia vaarantamatta.

Priorisoinnin ja tapausten aikatauluttamisen avulla saadaan kilpailuvalvonnan vaikuttavuutta sinne, missä siitä on kokonaisuutena eniten hyötyä. Priorisointi luo edellytyksiä ajankohtaiseen ja nopeampaan merkittävien kilpailuongelmien käsittelyyn, ja on näin ollen keskeinen osa tehokasta kilpailuvalvontaa.

Päätavoitteena markkinaprosessin suojaaminen

Taloudellisessa kilpailussa on kyse jatkuvasti toimivasta markkinamekanismista, joka palkitsee ne yritykset, jotka kykenevät tuottamaan hintansa, laatunsa, saataavuutensa tai muiden ominaisuuksiensa puolesta asiakkaiden ja kuluttajien ostopäätöksissään arvostamia tavaroita tai palveluja. Voimakkaan tosiasiallisen tai potentiaalisen kilpailun markkinoilla tuotetut hyödykkeet vastaavat parhaalla mahdollisella tavalla asiakkaiden ja kuluttajien tarpeita. Samalla yhteiskunnalle aiheutuu mahdollisimman vähän kustannuksia kansantalouden resurssien ohjaamisesta tehokkaaseen käyttöön.

Kilpailulain noudattamisen valvonnassa on puolestaan kyse markkinaprosessin suojaamisesta yritysten keskenään sopimilta kilpailunrajoituksilta sekä määrävän aseman väärinkäytöltä. Markkinaprosessiin kuuluu oleellisesti myös elinkeinonharjoittamisen vapauden periaate, mutta sitä suojataan kilpailulain keinoin vain sellaisissa tapauksissa, joissa kilpailijan tai kauppakumppanin menettelyllä on selkeästi kielteisiä tuntevia vaikutuksia markkinan toimintaan. Eli kuten sanonta kuuluu: ”Kilpailusäännöt suojaavat kilpailua, eivät kilpailijoita”.

TUTKIMUSPÄÄLLIKKÖ MAARIT TAURULA

Uusi kilpailulaki ja yrityskauppavalvonta

Kilpailulaki tuo Suomessa toteutettavaan yrityskauppavalvontaan useita uudistuksia, joista tärkein on yrityskauppojen arviointitestin muutos. Lakimuutos tuo mukanaan myös eräitä menettelyyn liittyviä muutoksia, joilla on merkitystä yrityskauppavalvonnan käytännön toimivuuden kannalta.

Dominanssitestistä SIEC-testiin

Tähän asti Suomessa sovelletun ns. dominanssitestin perusteella yrityskauppaan on voitu puuttua, jos sen seurauksena on syntynyt tai vahvistunut sellainen määräävä markkina-asema, joka on merkittävästi estänyt kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla. Yrityskauppaan puuttuminen on siten edellyttänyt yksinomaisen tai yhteisen määräävän markkina-aseman syntymistä tai sen vahvistumista yhdelle tai useammalle markkinaosuudelle.

Lakiuudistuksen myötä Suomessa siirrytään soveltamaan EY:n sulautuma-asetuksen mukaista SIEC- arviointitestiä, jonka perusteella yrityskauppa voidaan kieltää tai sille voidaan asettaa ehtoja, jos kilpailu sen

Artikkelin kirjoittaja OTK Maarit Taurula on työskennellyt Kilpailuviraston yrityskauppavalvontayksikön päällikkönä toukokuun 2010 alusta. Kilpailuvirastossa hän on työskennellyt jo vuodesta 2000. Hän oli mukana myös vuoden 2004 lakiuudistuksen valmistelussa.

seurauksena estyy olennaisesti Suomen markkinoilla tai niiden oleellisesti osalla (significant impediment of effective competition). Merkittävin ero uuden ja vanhan testin välillä on, että SIEC-testin avulla voidaan puuttua myös sellaisiin haitallisiin kilpailuvaikutuksiin aiheuttaviin yrityskauppoihin, joissa ei välttämättä synny kenellekään määräävää markkina-asemaa. Määrävän markkina-aseman syntyminen tai vahvistuminen on kuitenkin edelleen mainittu lainkohdassa esimerkkinä ja erityistilanteena kilpailun olennaisesta estymisestä.

Yrityskauppojen arviointi perustuu SIEC-testiin tai vastaavan kaltaiseen arviointitestiin sekä EU:ssa, useimmissa jäsenvaltioissa että monissa unionin ulkopuolissa maissa, kuten Yhdysvalloissa. SIEC-testin soveltamiseen siirtyminen johtaa siten yrityskauppojen arviointitavan yhdenmukaistamiseen Suomen ja muun muassa EU:n välillä. Kilpailuviranomaisten yhteistyön kannalta harmonisointi on myönteistä, koska se helpottaa esimerkiksi yrityskauppatapausten siirtoa komission ja jäsenvaltioiden välillä. Komission ja EU:n tuomioistuinten yrityskaupparatkaisuista voidaan myös luontevammin hakea tulkinta-apua kotimaisiin tapauksiin, kun arviointi Suomessa ja EU:ssa perustuu samaan testiin.

Arviointitestin muutos käytännössä

SIEC-testin mukaisen arvioinnin avainkriteeri on tehokkaan kilpailun olennainen estyminen; määrävän markkina-aseman syntyminen tai vahvistuminen on vain yksi sen ilmenemismuoto. Määrävä markkina-asema tulee kuitenkin jatkossakin olemaan pääasiallinen, muttei ainoa peruste, jolla yrityskauppa voi olennaisesti estää tehokasta kilpailua.

Dominanssitestillä on voitu vain rajallisesti puuttua sellaisiin yrityskauppoihin, joissa markkinajohtaja ei ole mukana järjestelyssä. SIEC-testi sulkee mahdollisen aukon dominanssitestin soveltamisalassa, sillä yrityskauppa voi aiheuttaa haitallisia kilpailuvaikutuksia erityisesti oligopolimarkkinoilla, vaikka yksinomaista tai yhteistä määräävää markkina-asemaa ei olisikaan todettavissa.

Horisontaalisissa yrityskaupoissa poistuu kaupan osapuolten välillä ennen järjestelyä vallinnut kilpailuasetelma. Jos yrityskaupan osapuoli olisi ennen kauppaa korottanut hintojaan, se olisi menettänyt ainakin osan myynnistään toiselle osapuolelle. Yrityskauppa poistaa tämän kilpailun paineen. Kilpailun dynamiikka voi lisäksi muuttua kaupan seurauksena suhteessa muihin kuin kaupan osapuoliin siten, että myös markkinoille jäljelle jäävien kilpailijoiden kohtaama kilpailun paine vähenee: keskittymän toteuttaman hinnankorotuksen myötä osa kysyn-

Merkittävin ero uuden ja vanhan testin välillä on, että SIEC-testin avulla voidaan puuttua myös sellaisiin haitallisiin kilpailuvaikutuksiin aiheuttaviin yrityskauppoihin, joissa ei välttämättä synny kenellekään määräävää markkina-asemaa.

nästä voi siirtyä kilpaileville yrityksille, jotka puolestaan voivat myös katsoa kannattavaksi korottaa hintojaan. Kilpailun intensiteetin väheneminen voi näin johtaa merkittäviin hinnankorotuksiin, vaikka oligopolin jäsenten välinen käyttäytymisen yhteensovittaminen ja siten yhteinen määräävä markkina-asema ei olisikaan todennäköistä.

Uusi testi suuntaa huomion aikaisempaa selvemmin yrityskaupan kilpailuvaikutuksiin, ja sen soveltamisessa painottuu taloudellinen analyysi. Yrityskauppaan voidaan puuttua ainoastaan siinä tapauksessa, että sen seurauksena yritys yksin tai yhdessä muiden kanssa voi käyttää markkinavoimaansa kuluttajien vahingoksi. Vaikutuspohjainen arviointi on kuulunut osana myös dominanssitestin soveltamiseen, mutta trendi on omiaan vahvistumaan uuden testin myötä.

Kun huomio on aikaisempaa vahvemmin yrityskaupan kilpailuvaikutuksissa markkinaosuuksien ja muiden rakenteellisten tekijöiden sijasta, arvioinnissa on myös mahdollisuus ottaa paremmin huomioon keskittymän markkinavoimaa tasapainottavat tekijät. Tällaisia ovat esimerkiksi ostajien neuvotteluvoima sekä potentiaalinen kilpailu, eli muiden yritysten markkinoille tulon mahdollisuus tai markkinoilla jo toimivien yritysten mahdollisuus toiminnan laajentamiseen. Myös yrityskaupan aikaansaamiin tehokkuusetuihin kiinnitetään vaikutusperusteisessa analyysissä huomiota, joskin edelleen niin, että yrityskaupan osapuolten vastuulla on osoittaa tehokkuusetujen toteutuminen ja niistä kuluttajille koituva hyöty.

Yrityskauppojen uuden arviointitestin ei kuitenkaan voi odottaa tuovan radikaaleja muutoksia Kilpailuvirastossa toteutettavaan yrityskauppavalvontaan. Puuttumiskynnys ei ole ratkaisevasti muuttumassa, ja todennäköisesti jatkossakin määräävän markkina-aseman syntyminen tai vahvistuminen ovat tyypillisimpiä tilanteita, joissa yrityskaupan nähdään olennaisesti estävän tehokasta kilpailua. Markkinamäärittely ja markkinaosuudet pysyvät tärkeinä, mutta eivät välttämättä enää yhtä keskeisinä osina arviointia. Selvitykset suunnataan yrityskaupan taloudellisiin perusteisiin ja markkinatoimijoiden todennäköiseen käyttäytymiseen yrityskaupan jälkeen.

Uudistukset valvontamenettelyssä

Kilpailulaki poistaa yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuudelle asetetun määräajan. Tähän asti yrityskauppa on tullut ilmoittaa Kilpailuvirastolle viikon kuluessa kauppasopimuksen allekirjoittamisesta tai muusta ilmoitusvelvollisuuden käynnistävästä toimenpiteestä. Jatkossa laki ei

Yrityskauppaan voidaan puuttua ainoastaan siinä tapauksessa, että sen seurauksena yritys yksin tai yhdessä muiden kanssa voi käyttää markkinavoimaansa kuluttajien vahingoksi.

määrää ilmoituksen tekemiselle takarajaa, mutta yrityskauppaa ei edelleenkaan saa laittaa täytäntöön ennen kuin asiassa on annettu lopullinen päätös. Käytännössä Kilpailuvirasto on nykyisinkin soveltanut määräaika joustavasti ja myöntänyt siihen pyynnöstä lykkäystä.

Jatkossa Kilpailuvirasto voi myös ottaa tutkittavakseen yrityskaupan, josta ei ole vielä tehty lopullista sopimusta. Yrityskauppa voidaan ilmoittaa virastolle heti, kun osapuolet voivat osoittaa riittävällä varmuudella aikomuksensa tehdä yrityskauppa. Osoituksena tästä voi olla esimerkiksi kaikkien sopimusosapuolten allekirjoittama aiesopimus, yhteisymmärryspöytäkirja taikka julkinen ilmoitus ostotarjouksen tekemisestä.

Yrityskauppasuunnitelman tulee olla riittävän konkreettinen, jotta Kilpailuvirasto voi sen perusteella aloittaa yrityskaupan tutkimisen. Kilpailuvirasto ei voi myöskään tutkia yrityskauppoja, jotka eivät ole julkisia. Tällaisissa tapauksissa käsittelymääräajat eivät ala kulua, vaikka yrityskauppa ilmoitettaisiin muuten asianmukaisesti.

Kilpailuvirasto voi uuden lain perusteella pidentää yrityskaupan käsittelymääräaikoja, jos kaupan osapuolet tai niiden yritysryhmään kuuluvat tahot eivät toimita asetetussa määräajassa viraston pyytämiä yrityskaupan selvittämisen kannalta merkityksellisiä tietoja. Sama pätee, jos tiedot toimitetaan olennaisesti puutteellisina tai virheellisinä. Säännös on ensisijaisesti tarkoitettu sovellettavaksi tapauksiin, joissa yritys tahallisesti jättää tiedot toimittamatta tai toimittaa ne puutteellisina tai virheellisinä.

Määräaikoja voidaan yleensä jatkaa vain, kun on kyse tiedoista, joiden toimittaminen on ilmoitusvelvolliselle mahdollista. Esimerkiksi vihamielisen ostotarjouksen tapauksessa näin ei aina ole asia. Myöskään kolmansien tahojen tietojen toimittamiseen liittyvät laiminlyönnit eivät johda määräaikojen jatkamiseen. Viraston päätöksestä jatkaa käsittelymääräaikoja ei voi valittaa erikseen; valitus on tehtävä pääasiasta valitettaessa.

Yrityskaupan ilmoittaja ei saa enää jatkossa valittaa yrityskauppapäätöksestä, jolla ilmoittajan esittämät ehdot on määrätty noudatettaviksi. Valitusoikeuden rajaamisella vältetään tilanteet, joissa yrityskaupan ilmoittaja neuvottelee ehdot Kilpailuviraston kanssa ja valittaa sen jälkeen ehdoista markkinaoikeuteen vaatiensa samalla oikeutta yrityskaupan välittömään täytäntöönpanoon ja toisaalta lykkäystä ehtoihin lopulliseen tuomioistuimen ratkaisuun asti.

Ehdollisissa yrityskauppapäätöksissä hyväksyvä päätös ja sille asetetut ehdot muodostavat yhden kokonaisuuden. Ilman ehtojen täytäntöönpanoa toteutettu keskittymä synnyttää ne kilpailuongelmat, joiden vuok-

si ehdot on alun perin asetettu. On hyvä huomata, että Kilpailuvirasto ei voi määrätä yrityskaupalle ehtoja, joita yrityskaupan ilmoittaja ei ole hyväksynyt. Jos sopivista ehdoista ei päästä neuvottelutulokseen, Kilpailuvirasto tekee esityksen markkinaoikeudelle yrityskaupan kieltämiseksi.

Kun yrityskauppa-asia tulee markkinaoikeuden käsiteltäväksi kieltoesityksellä, asia on käsiteltävä markkinaoikeudessa kolmen kuukauden määräajassa. Ilmoittajan on siten mahdollista saada asiassa nopea oikeuden ratkaisu tilanteessa, jossa se ei voi hyväksyä ehtojen sisältöä koskevaa neuvottelutulosta.

Kilpailuvirasto tulee julkaisemaan kilpailulain voimaantulon yhteydessä uudistetut suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta.

ERIKOISTUTKIJA JUHA KARJANLAHTI

Kohtuuton hinnoittelu kilpailusääntöjen näkökulmasta

Artikkelin kirjoittajan KTM, DI Juha Karjanlahden tehtäviin Kilpailuvirastossa ovat viime aikoina kuuluneet muun muassa kaukolämpöalaa liittyneet selvitykset sekä viraston antamat sitoumuspäätökset eräiden teleyhtiöiden kytkentämaksuihin liittyen.

Toimiva kilpailu merkitsee kuluttajalle valinnan mahdollisuutta, eli todellisten vaihtoehtojen olemassa oloa kulutus päätöksiä tehtäessä. Kuluttaja voi tällöin valita vaihtoehtojen joukosta tuotteen, jonka hinta ja ominaisuudet parhaiten vastaavat hänen mieltymyksiään. Kun kilpailu toimii, ominaisuuksiinsa nähden ylihinnoiteltu tuote ei mene kaupaksi, ja hintataso pysyy kurissa. Yrityksillä on lisäksi kannuste tehokkaaseen toimintaan, koska tehottomat yritykset joutuvat kilpailun toimiessa ennemmin tai myöhemmin poistumaan markkinoilta.

Kilpailuviranomaisen ensisijaisena tehtävänä on huolehtia siitä, että yritykset eivät menettelyillään – joko yksin tai yhdessä kilpailijoiden kanssa – rajoita kuluttajan valinnan vaihtoehtoja tai nosta keinotekoisesti hintatasoa. Kartelli on esimerkki menettelyistä, jossa yritykset sopivat yhdessä kilpailua rajoittavista menettelyistä. Joissakin tapauksissa yrityksellä voi kuitenkin jo yksinään olla niin vahva markkina-asema, että se pystyy omilla toimillaan estämään tai vaikeuttamaan kilpailijoiden toimintaa tai pääsyä markkinoille.

Yksi vahvan markkina-aseman mahdollistamista menettelytavoista on kohtuuton hinnoittelu, jota voi esiintyä joko ilman kilpailua rajoitettavia vaikutuksia tai keinona rajoittaa kilpailua. Edellisessä tapauksessa yritys pyrkii kohtuuttoman hinnoittelun avulla maksimoimaan suoraan voittonsa kuluttajien kustannuksella. Tässä artikkelissa kohtuuttomalla hinnoittelulla viitataan juuri tällaiseen menettelyyn. Jälkimmäisessä tapauksessa kuluttajien etuun vaikutetaan epäsuorasti vaikeuttamalla hinnoittelun avulla kilpailijoiden toimintaa.

Monopoliasema ja hinnoitteluvoima

Kaikissa tilanteissa markkinoilla ei ole edellytyksiä kilpailun syntymiselle. Yksittäiselle toimijalle on esimerkiksi voitu lain nojalla antaa yksinoikeus tiettyyn toimintaan tai kyseessä voi olla toimiala, jossa toiminnan mittakaavasta saatavat edut ovat niin suuret, ettei alalle mahdu kannattavasti kuin yksi yritys. Ensin mainitun vaihtoehdon kohdalla puhutaan lakiin perustuvasta ja jälkimmäisen kohdalla luonnollisesta monopolista.

Yrityksellä on tällaisessa tilanteessa mahdollisuus niin sanottuun monopolihinnoitteluun, eli se voi asettaa hinnan tasolle, jossa yrityksen voitto maksimoituu kuluttajien edun kustannuksella. Monopolihinnoittelun kohdalla kyse ei ole siitä, että kuluttajat olisivat valmiita maksamaan tuotteesta ”ylihintaa” esimerkiksi tuotemerkin tai jonkin muun tuotteen ominaisuuden vuoksi, vaan siitä, että *kuluttajilta puuttuvat todelliset vaihtoehdot*. Kuluttajille voi aiheutua haittaa myös siitä, että yrityksellä ei ole monopoliasemassa kannusteita tehokkaaseen toimintaan.

Yrityksellä voi olla riittävästi markkinavoimaa kuluttajien kannalta haitalliseen hinnoitteluun, vaikkei sillä olisikaan varsinaista monopoliasemaa. Luonnollinen monopoli onkin vain äärimmäinen esimerkki tällaisesta tilanteesta. Yrityksen mahdollisuus määrätä hinnoittelusta on suurimmillaan monopoliasemassa, ja vähenee yleensä asteittain markkinavoiman aletessa – samalla kun vaihtoehtoisten tuotteiden määrä lisääntyy.

Kyky määrätä hinnoista, eli hinnoitteluvoima, määräytyy eri markkinoilla eri tekijöiden perusteella, mutta siihen liittyy yleensä aina myös suhteellisen korkea markkinaosuus. Vaihtoehtojen olemassaolo auttaa ainakin jossakin määrin hintojen kurissa pitämisessä, vaikka yrityksen markkina-asema lähenisikin monopolia.

Kohtuuttomalle hinnoittelulle on tunnusomaista, että hinnoilla ei ole yhteyttä tuotteeseen liittyviin kustannuksiin, eikä hinnan ja kustannusten eriytyminen johdu myöskään mistään kuluttajan erityisestä arvostamasta tuotteen ominaisuudesta.

Ylilyönnit kiellettyjä

Kilpailunrajoituslain tarkoituksena ei ole hintasääntely, eli tietyn hinta- tai kannattavuustason määrittäminen yrityksille. Kohtuutonta hinnoittelua koskevilla oikeustapauksissa puuttumiskynnys onkin tyypillisesti asetettu suhteellisen korkealle: hinnoittelun tason on kilpailunrajoituslain nojalla tarkoitus puuttua lähinnä ylilyöntien kohdalla. Kyky tämäntasoiseen hinnoitteluun edellyttää yleensä käytännössä sitä, että yrityksen hinnoitteluvoima lähentelee tällöin jo monopoliaseman hinnoitteluvoimaa.

Kohtuuton hinnoittelu voidaan todeta selkeimmin, jos kohtuuttomaksi epäillylle hinnalle löytyy vertailukohta, jos tuotteen hinnoittelussa voidaan todeta jokin selkeä rakenteellinen ongelma tai jos kyse on hinnankorotuksesta. Vertailukohdan löytyminen saattaa toisaalta olla vaikeaa, koska ylilyönnin mahdollisuudet ovat suurimmat juuri silloin, kun kilpailevia tuotteita ei ole. Kohtuutonta hinnoittelua joudutaankin käytännössä usein arvioimaan ilman vertailumahdollisuutta muiden tuotteiden hintoihin.

Kokonaista toimialaa koskevat ongelmat

Kilpailuviraston kokemukset kilpailunrajoituslain kohtuutonta hinnoittelua koskevan säännöksen soveltamisesta saavat myös kysymään, onko säännös kaikissa tilanteissa ylipäätään tarkoituksenmukainen väline hinnoittelua koskevien ongelmien ratkaisemiseen markkinoilla, joilla kilpailumekanismi ei toimi. Kysymys on aiheellinen erityisesti toimialoilla, joilla on suuri määrä alueellisia toimijoita sekä sellaisilla aloilla, joilla toimijoilla on lakiin perustuva monopoliasema tai toimijoiden asemaa on vahvistettu lain nojalla. Tällaisissa tilanteissa voidaan kuluttajan edun turvaamiseksi joutua pohtimaan myös toimialan erityissääntelyn luomista.

Ensisijainen keino hinnoitteluongelmien välttämiseksi ja ratkaisemiseksi tulisi aina olla valinnan mahdollisuuksien turvaaminen kuluttajille siten, että turvataan kilpailun toimivuus ja vältetään markkinoiden tarpeeton sääntely. Joissakin tilanteissa sääntely saattaa kuitenkin olla tarkoituksenmukainen vaihtoehto, jos kuluttajien etua ei voida muuten turvata. Hyvin suunnitellulla ja toimivalla sääntelyllä voidaan käytännössä vaikuttaa toimialaan kilpailunrajoituslain keinovalikoiman mahdollistamaa puuttumista syvemmin. Sääntelyllä voidaan esimerkiksi – hinnoittelun ohella – ottaa paremmin huomioon myös muita mahdollisia tavoitteita kuten tehokkuus tai investointikannusteet.

Kilpailunrajoituslain soveltaminen rajoittaa jo lähtökohdiltaan viiranomaisten vaikuttamismahdollisuuksia, koska vastuu lain noudattamisesta on yrityksillä itsellään ja väärinkäyttöön puuttuminen lain perusteella on aina jälkikäteistä. Sääntelyllä toimijoille voidaan luoda jo etukäteen pelisäännöt, ja valvonta voi olla jatkuvaluonteista.

Kohtuuttomaan hinnoitteluun puuttumisen asema Kilpailuviraston keinovalikoimassa

Kilpailuviraston käytössä olevaan keinovalikoimaan sisältyy mahdollisuus puuttua suoraan kohtuuttomaan hintatasoon erityisesti silloin, kun kilpailunrajoituslain ensisijaiset keinot, jotka tähtäävät kuluttajien valinnan mahdollisuuksien lisäämiseen, eivät toimi.

Ensisijaisten vaikuttamiskeinojen teho on tyypillisimmillään alentunut tilanteissa, joissa markkinoilla toimii monopoliasemaa lähentelevä yritys ja

joissa alalle tulolle on merkittäviä esteitä – eli toisin sanoen tilanteissa, joissa kilpailu toimii erityisen huonosti.

Mahdollisuus puuttua suoraan hintatasoon on näissä tilanteissa tärkeä osa viraston keinovalikoimaa. Se lisää merkittävästi viraston mahdollisuuksia ratkoa markkinoilla havaitsemiaan kilpailuongelmia.

Artikkelin kirjoittaja KTT, VTM Ari Ahonen on työskennellyt Kilpailuvirastossa eri tehtävissä vuodesta 1999. Tällä hetkellä hän työskentelee kilpailunedistämisyhmässä. Ahonen kantoi päävastuun keväällä 2011 julkaistun Kilpailukatsaus2:n toimitustyöstä.

TUTKIMUSPÄÄLLIKKÖ ARI AHONEN

Kilpailukatsaus 2: Viisas sääntely – toimivat markkinat

Kansantalouden niukkojen voimavarojen mahdollisimman tehokas ja järkevä käyttö on yhteiskunnallisen päätöksenteon suurimpia haasteita. Myös Suomessa on nähtävissä tähän liittyvä tarve monipuolistaa yhteiskunnallisen ohjauksen keinovalikoimaa.

Puhtaasta resurssi- ja normiohjauksesta on pyritty siirtymään yhä enemmän asiakas- ja markkinalähtöiseen ohjaukseen. Silti perinteinen lainsäädäntöön perustuva normiohjaus on säilyttänyt hyvin keskeisen asemansa myös taloudellisen toiminnan sääntelyssä.

Erityisesti taloudellisen toiminnan sääntelyn yhteydessä yksityiskohdainen normiohjaus voi tarpeettomasti lisätä yritysten ja julkisen hallinnon kustannuksia, vähentää kannusteita taloudelliseen toimeliaisuuteen ja kaiken kaikkiaan heikentää markkinoiden ja sitä kautta koko kansantalouden toimivuutta. Siksi lainsäädäntöön perustuvan sääntelyn laatuun on pyritty kiinnittämään enemmän huomiota.

Paremman sääntelyn periaatteisiin liittyvä julkinen ohjeistus onkin Suomessa esimerkiksi OECD:n 2010 julkaistun maaraportin mukaan varsin kattavaa ja laadukasta. Samalla OECD kuitenkin toteaa, että jul-

kiseen ohjeistukseen kirjattujen periaatteiden ja käytännön toimenpiteiden välissä on edelleen varsin selvä kuilu. Lisäksi OECD kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei paremman sääntelyn, toimivien markkinoiden ja kansantalouden suorituskykyisyyden välistä yhteyttä ole nähty tarpeeksi selvästi Suomessa.

Kansainvälisen finanssikriisin jälkeisissä olosuhteissa ymmärrys paremman sääntelyn sekä taloudellisen toimeliaisuuden ja markkinoiden toimivuuden välisestä yhteydestä on varsin nopeasti syventynyt. Samalla mahdollisuudet välttämättömän hallinnollisen kulttuurimuutoksen edistämiseksi ovat lisääntyneet. Toisaalta taloudellisesti vaikeina aikoina vaarana on, että ongelmiin etsitään suoraviivaisia ratkaisuja keinoilla, jotka lyhyellä aikavälillä tuottavat tuloksia mahdollisesti nopeammin kuin markkinaprosessi mutta jotka pitkällä aikavälillä tuottavat markkinaprosessia huonompia tuloksia.

Hyötyjen ylitettävä haitat

Kilpailuviraston helmikuussa julkaisemassa [selvityksessä](#) parempaan sääntelyyn liittyvää asiakokonaisuutta lähestytään erityisesti virastolle asetun kilpailunedistämistehtävän näkökulmasta. Tämän tehtävän taustalla on havainto siitä, että heikkotasaisen sääntelyn kilpailua rajoittavat vaikutukset voivat markkinoiden toimivuuden kannalta olla jopa merkittävämpiä kuin yritysten aikaansaamat kilpailunrajoitukset. Tästä syystä Kilpailuviraston tehtävänä on myös yleinen kilpailun edistäminen ja sääntelyn kilpailuvaikutusten arviointi. Julkaistu selvitys on osa tätä työtä.

Kuluneen kymmenen vuoden aikana kilpailun ja markkinoiden toimivuuden edistäminen on noussut yhä vahvemmin esiin. Lähtökohtana tässä työssä ei ole sääntelyn purkaminen sinänsä, vaan viisas sääntely, jolla viitataan määrällisesti oikein mitoitettuun, laadullisesti täsmälliseen ja korkeatasoiseen sekä tuloksiltaan mitattavissa olevaan ja tosiasiallisesti vaikuttavaan sääntelyyn. Viisas sääntely on sääntelyä, joka on tosiasiallisesti tarpeellista ja jonka hyödyt ylittävät selkeästi sen haitat.

Joukko toimialaesimerkkejä

Kaikkien ohessa mainittujen paremman sääntelyn peruskysymysten osalta olennaista on se, että valmiita ja sellaisenaan kaikissa tilanteissa toimivia vastauksia ja ratkaisuja ei ole. Sääntelyn toimivuus tai tarkoituksenmukaisuus on aina lopulta empiirinen kysymys, joka riippuu ensinnäkin kyseisen sääntelyn toteutuksen yksityiskohdista ja toiseksi kussakin tapauksessa vallitsevista olosuhteista.

Heikkotasaisen sääntelyn kilpailua rajoittavat vaikutukset voivat olla markkinoiden toimivuuden kannalta jopa merkittävämpiä kuin yritysten aikaansaamat kilpailunrajoitukset.

Toisin sanoen sääntelyn yksityiskohdat ja vallitsevat olosuhteet lopulta varsin usein ratkaisevat sen, kuinka onnistuneena tiettyä sääntelyä ylipäätään voidaan pitää tai mitä haasteita sääntelyn kehittämiseen liittyy. Tämän vuoksi selvityksessä on yleisperiaatteiden lisäksi tarkasteltu täsmällisemmin myös yksittäisiä toimialaesimerkkejä paremman sääntelyn ja markkinoiden toimivuuden välisen yhteyden näkökulmasta sellaisina kuin ne ovat virastolle viime vuosina näyttäytyneet.

Toimialakohtainen tarkastelu on rajattu sellaisiin aloihin, joissa sääntely on tavalla tai toisella hyvin keskeinen osa taloudellista toimintaympäristöä ja joihin liittyy yhteiskunnallisen päätöksenteon näkökulmasta ajankohtaisia kysymyksiä. Tarkastelun kohteena on selvityksessä 11 toimialaa, jotka on ryhmitelty väljästi neljään aihepiiriin: verkostot, ympäristö, julkinen elinkeinotoiminta ja muut.

Esitysjärjestyksessä lueteltuina alat ovat seuraavat: 1) posti, 2) laaja-kaistamarkkinat, 3) pankit, 4) työeläkejärjestelmä, 5) rakentaminen, 6) kauppa, 7) jätehuolto, 8) kunnalliset liikelaitokset, 9) yleisradiotoiminta, 10) taksiliikenne ja 11) kaukolämpö.

Peruskysymykset

Selvityksessä ei ole pyritty referoimaan aihepiiriin liittyvää keskustelua kokonaisuudessaan, vaan nostamaan esiin paremman sääntelyn ja markkinoiden toimivuuden välisen yhteyden näkökulmasta keskeisimpiä kysymyksiä. Näitä ovat ainakin seuraavat:

1) Minkälaisilla näkökohdilla sääntelyä on perusteltu ja miten hyvin perustelut vastaavat esimerkiksi taloustieteessä esitettyjä perusteluja oikeudelliselle sääntelylle?

2) Minkälaisien sääntelystandardien varaan sääntelyn tarkoituksenmukaisuuden ja onnistuneisuuden arviointi on rakennettu?

3) Missä määrin on kartoitettu kulloisenkin ongelman ratkaisemiseksi käytettävissä olevat sääntelyvai-

htoedot ja miten hyvin näiden vaihtoehtojen paremmuutta on pystytty vertaamaan?

4) Onko valituksi tulleen sääntelyvaihtoehdon vaikutuksia arvioitu ja onko vaikutusarviointi tehty asianmukaisesti?

Tiivistetysti viisaan sääntelyn syntymisen edellytyksenä on siten se, että ainakin sääntelyn perusteita ja tavoitteita, mittapuita, keinovalikoimaa ja vaikutuksia on riittävän huolellisesti selvitetty ja arvioitu.

Erityisesti vaikutusarvioinnissa puutteita

Kilpailuviraston selvitys vahvistaa pitkälti OECD:n maaraportin havainnon siitä, että parempaa sääntelyä koskevan julkisen ohjeistuksen ja käytännön toteutuksen välissä on kaikkien ohessa lueteltujen peruskysymysten osalta varsin selvä kuilu. Erityistä huomiota selvityksessä on kuitenkin kiinnitetty vaikutusarviointiin ja sen ilmeisiin puutteisiin Suomessa.

Vaikutusarvioinnin ytimessä on kustannushyöty-analyysi, jonka tarkoituksena on osoittaa, että ehdotetun sääntelyn hyödyt selkeästi ylittävät sen haitat. Vaikutusarviointi ei kuitenkaan ole mikään yksittäinen tekninen menetelmä tai irrallinen, jälkikäteen ja vain hallinnollisten määräysten takia tehtävä yksittäinen suorite, vaan kiinteästi koko lainsäädäntö- ja sääntelyprosessia läpileikkaava ajattelutapa, joka yhdistää ja konkretisoi paremman sääntelyn keskeiset periaatteet.

Myös Euroopan komissio on omalta osaltaan todennut, että osana välttämätöntä hallinnollista kulttuurimuutosta vaikutusarvioinnit on otettu olennaiseksi osaksi komission omaa päätöksentekoa. Kansainvälisten kokemusten perusteella tällainen muutos ei ole mahdollinen, ellei varsin korkealle tasolle keskushallintoon perusteta riittävän toimivaltaista niin kutsuttua vahtikoirayksikköä seuraamaan paremman sääntelyn yleisperiaatteiden ja erityisesti vaikutusarviointien laadun toteutumista erityisesti merkittävissä asioissa. Tämä taas on yhä välttämättömämpää sekä markkinoiden toimivuuden varmistamiseksi että kansantalouden voimavarojen mahdollisimman tehokkaan ja järkevän käytön turvaamiseksi.

APULAISJOHTAJA RAINER LINDBERG

EU:n tuomioistuinten viimeaikaista ratkaisukäytäntöä kilpailuasioissa²

Artikkelin kirjoittaja VTM, MA Rainer Lindberg on työskennellyt Kilpailuvirastossa eri tehtävissä vuodesta 1995 ja viraston johtoryhmän jäsenenä vuodesta 2000. Tällä hetkellä hän työskentelee kansainvälisten asioiden ryhmän päällikkönä.

Sääntelypuolustus

Määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen sääntelypuolustus oli yksi pääkysymyksistä asiassa Deutsche Telekom AG v. komissio (C-280/08P). Komissio oli alunperin katsonut, että Deutsche Telekom (DT) hinnoittelu oli käytännössä kilpailua rajoittava hintaruuvi ja määräsi yhtiölle 12,6 meur sakon SEUT 102 artiklan rikkomisesta. DT perusteli noudattamaansa hinnoittelukäytäntöä muun muassa sillä, että alan kansallinen sääntelyviranomaisen oli osallistunut vähittäishintojen vahvistamiseen.

EU:n tuomioistuin hylkäsi tämän DT:n sääntelypuolustuksen. Pääperusteena oli se, että DT:llä oli käytännössä liikkumavaraa hinnanasetannassaan, eikä kansallisen sääntelyviranomaisen toimilla ollut tässä

² Tässä artikkelissa esitetään tiivistetysti EU:n tuomioistuinten keskeistä ratkaisukäytäntöä kilpailuasioissa ajanjaksolla huhtikuu 2010 – huhtikuu 2011. Artikkelin tarkoituksena on antaa lähinnä yleiskuva ratkaisukäytännöstä. Tästä syystä artikkelin sisältöä ei voi sellaisenaan hyödyntää oikeudellisessa arvioinnissa vaan on perehdyttävä myös tuomioistuimen kustakin tapauksesta antamaan alkuperäiseen tuomioon. Siltä osin, kun EU:n yleisen tuomioistuimen antamista tuomioista on valitettu EU:n tuomioistuimeen, ks. ajankohtainen [tilanne](#). Kiitän Jaana Boëliusta ja Minna Heikinsalmea tärkeistä huomautuksista.

suhteessa merkitystä. Tuomioistuimen mukaan SEUT 101 ja 102 artiklat eivät sovellu, jos kansallinen lainsäädäntö poistaa mahdollisuuden yritysten väliseen kilpailuun niin, että kilpailunrajoitus ei enää johdu yritysten omasta itsenäisestä menettelystä. Tätä periaatetta tulkitaan ahtaasti. Jos kansallinen lainsäädäntö sen sijaan jättää mahdollisuuden kilpailuun, SEUT 101 ja 102 artiklat tulevat sovellettavaksi ja yrityksillä on vastuu niiden noudattamisesta.

Tuomioistuin vahvisti sen, että jos kansallinen laki jostain syystä vain 'kannustaa' kilpailusääntöjen vastaiseen menettelyyn, yritykset ovat vastuullisia mahdollisista SEUT 101 tai 102 artiklan rikkomuksista. Määrävissä markkina-asemassa olevalla yrityksellä on lisäksi erityinen velvollisuus (special responsibility) olla rajoittamatta kilpailua sisämarkkinoilla. Näillä perusteilla DT ei voinut perustella toimiaan kansallisen sääntelyviranomaisen ratkaisulla. DT:llä oli liikkumavaraa päättää itsenäisesti hinnoittelustaan ja se rikkoi SEUT 102 artiklaa.

Hintaruuvi

Tukholman käräjäoikeuden ennakkoratkaisupyynnössä Konkurrensverket v TeliaSonera Sverige AB (C-52/09) oli kyse hintaruuvien arviointiperusteista SEUT 102 artiklan tulkinnassa³. Unionin tuomioistuin totesi, että kun arvioidaan hintaruuvia mahdollisena väärinkäyttönä, on ensisijaisesti otettava huomioon väärinkäytöstä epäillyn yrityksen hinnat ja kustannukset. Vasta toissijaisesti otetaan huomioon kilpailijoiden hinnat ja kustannukset samoilla markkinoilla. Tuomioistuimen mukaan hintaruuvien toteaminen väärinkäytöksi – tukkutuotteen välttämättömyys erityisesti huomioon ottaen – edellyttää lisäksi sitä, että epäilyllä väärinkäytöllä on ainakin potentiaalisesti kilpailua rajoittava vaikutus.

TeliaSonera oli katsonut, että määrävissä markkina-asemassa olevan yrityksen tulisi voida vapaasti määrätä kauppaja- ja liikesuhteidensa ehdoista (remain free to fix their terms of trade), kunhan niillä ei rikota Bronner-tapauksessa asetettuja toimituskiellon kriteerejä⁴. Tuomioistuimen mukaan tämä on väärä tulkinta Bronner-ratkaisusta, eikä jokaisen väärinkäyttömuodon toteamisessa ole tarpeen osoittaa myös toimituksista kieltäytymistä. Tuomioistuin linjasi myös muita hintaruuvien arviointikriteerejä, jotka koskivat erityislainsäädäntöön perustuvaa tarjon-

³ Hintaruuvilla tarkoitetaan sitä, että vertikaalisesti integroitunut, useammalla tuotantoportaalla toimiva yritys heikentää kilpailijansa asemaa lopputuotteen markkinoilla perimällä tältä ylihintaa väli- tai liittännäisestä hyödykkeestä. Hintaruuvia käyttämällä yritys heikentää kilpailijoidensa asemaa tai estää niiden markkinoille tulon omaa liiketoimintayksikkönsä suosimalla.

⁴ Oscar Bronner (C-7/97)

tavelvollisuutta, dominanssia vähittäismarkkinoilla ja mahdollisuutta tappioiden kattamiseen (recoupment). EU:n tuomioistuin käsittelyn jälkeen asia palautui Tukholman käräjäoikeuteen lopullista asiaratkaisua varten.

Tarkastus yritykseen

Euroopan komissiolla on kilpailusääntöjen täytäntöönpanoasetuksen nojalla oikeus tehdä tarkastuksia 'yrityksissä ja yritysten yhteenliittymissä'.⁵ Asiassa CNOP/CCG v. komissio (T-23/09) kanteen perusteena oli se, ettei komissio ollut riittävästi varmistunut, onko sen tarkastuksen kohteena todella yritys tai yritysten yhteenliittymä. Kantajien mukaan tarkastuspäätös oli osoitettu proviisoreiden ammattijärjestölle, ei yritykselle tai yritysten yhteenliittymälle.

EU:n yleinen tuomioistuin hylkäsi kanteen. Se ensinnäkin totesi, että komissiolla on tarkastuspäätöksessään automaattisesti velvollisuus antaa tarkastuksen kohteelle erinäisiä tietoja, joilla tarkastusta perustellaan. Tuomioistuimen mukaan on merkityksellistä ymmärtää, että tarkastuspäätös joudutaan antamaan selvitysten alkuvaiheessa. Komissiolla ei tällöin voi välttämättä olla käytettävissä tarkkaa ja täydellistä oikeudellista arviota (specific legal analysis) siitä, onko tarkastuksen kohde asetuksen tarkoittama yritys tai yritysten yhteenliittymä. Lopullinen oikeudellinen arvio yrityksen tai niiden yhteenliittymän käsitteestä annetaan selvitysten myöhemmässä vaiheessa. Lisäksi juuri kyseisessä tapauksessa komissiolla oli perusteet katsoa, että tarkastuksen kohteena olisi yritys tai yritysten yhteenliittymä.

Sinetin rikkominen

EU:n yleinen tuomioistuin piti tapauksessa E.ON Energie v. komissio (T-141/08) voimassa komission päätöksen, jossa määrättiin E.ON Energille 38 meur sakkoseuraamus sinetin rikkomisesta tarkastuksen yhteydessä. Komissio oli asettanut sinetin, jotta se pystyi eristämään osan yrityksen toimitiloista seuraavana päivänä jatkuvaa tarkastusta varten. Sinetti oli sittemmin murrettu.

Tapauksessa tuli pohdittavaksi kysymys todistustaakasta. Tuomioistuimen mukaan lainvastaisuuden toteaminen ei enää edellyttänyt komissiolta näyttöä siitä, että sinetöidyssä huoneessa oli tosiasiallisesti käyty tai että siellä säilytettyihin asiakirjoihin oli koskettu sen jälkeen, kun sinetin murtaminen oli todettu. Yhtiö itse epäili, että sinetin tekniset

⁵ Neuvoston asetus 1/2003, artikla 20

ominaisuudet (liimapinnat) olivat pettäneet yön aikana. Tuomioistuimen mukaan 38 meur sakkoa ei voitu pitää suhteellisuusperiaatteen vastaisena. E.ON Energie oli tai ainakin sen piti olla tietoinen sinetin murtamisen seurauksista ja menettelyn vakavuudesta. Itse sakon määrä oli 0.14 prosenttia yhtiön liikevaihdosta. Asian luonne ennakkotapauksena ja ennaltaehkäisevyyttä korostavat perusteet näyttävät myös puoltaneen sakon määrää.

Asianajosalaisuus

Yrityksen ja siihen nähden ulkopuolisen oikeudellisen neuvonantajan välinen kirjeenvaihto voi kuulua asianajosalaisuuden piiriin, johon komissiolla ei esimerkiksi tekemillään tarkastuksilla ole pääsyä. Asiassa *Akzo Nobel Chemicals ja Akcros Chemicals v. komissio ym. (C-550/07P)* EU:n tuomioistuin katsoi kuitenkin, että yrityslakimiehen ja yrityksen välinen kirjeenvaihto ei kuulu asianajosalaisuuden piiriin. Tuomioistuin totesi, että yrityslakimiehenä toimiva asianajaja toimii erilaisessa asemassa kuin ulkopuolinen asianajaja muun muassa, koska yrityslakimies toimii työsuhteessa yritykseen. Asianajosalaisuutta ei voitu laajentaa kattamaan myös näitä tilanteita.

Kartellin määritelmästä

EU:n yleinen tuomioistuin määritteli keskeytymättömän kartellirikkomuksen käsitettä tapauksessa *IMI ym. v. komissio (T-18/05)*. Tapauksessa *Chalkor v. komissio (T-21/05)* keskeinen kysymys koski suhtautumista tilanteeseen, jossa yritys oli osallistunut vain osaan laajaa kartellijärjestelyä (branch of a cartel).

Kartellin johtaja

Deltafina v. komissio (T-29/05) tapauksessa komissio oli määrännyt 11,88 meur sakon. Siinä raskauttavana seikkana oli se, että Deltafina oli komission mukaan toiminut espanjalaisten raakatupakan jalostajien kartellissa johtavana yrityksenä. EU:n yleinen tuomioistuin totesi, ettei asiakirja-aineisto kuitenkaan tukenut tätä väitettä riittävästi. Tuomioistuimen mukaan aineistosta ei voitu päätellä, että Deltafina oli esimerkiksi ollut jollain lailla aloitteellinen kartellissa eikä ollut muutoinkaan siinä määrin kartellien käynnistäjänä (driving force), että yhtiön sakko-seuraamusta oli ollut oikeutettua nostaa. Tuomioistuin alensi Deltafinan sakkoja noin puoleen eli 6,12 meur:iin.

EU:n yleinen tuomioistuin otti kantaa kartellin johtajan käsitteeseen myös asiassa *Areva/Alstom v. komissio* (T-117/07, T-121/07), jossa tuomioistuin muun muassa erotti kartellin johtajan roolin ja kartelliin yllyttäjän roolin toisistaan. Yllyttäjänä toimiminen koskee kartellin 'luomis- ja laajentumishetkeä' ja kartellin johtajana toimiminen kartellin muuta vaihetta. Luonnollisesti yhdellä ja samalla yhtiöllä on voinut olla molemmat roolit. Tuomioistuin totesi, että jotta yritystä voidaan pitää kartellin johtajana, sen on pitänyt toimia huomattavana alulle panevana voimana kartellissa tai sen on pitänyt kantaa 'erityistä ja konkreettista vastuuta' kartellin toiminnasta.

Vastuut konsernisuhteissa

EU:n tuomioistuimen ratkaisu asiassa *Knauf Gips KG v. komissio* (C-407/08P) koski muun muassa sitä, koska emoyhtiö ja sen tytäryhtiö muodostavat 'yhden taloudellisen kokonaisuuden' (single economic entity). Tapaus liittyi komission selvittämään kipsilevykartelliin. Espanjalaisten raakatupakan tuottajien kartelliasianssa *Alliance One International* (T-24/05) EU:n yleinen tuomioistuin kumosi osittain komission määräämiä sakkoja, koska kyseinen emoyhtiö ei ollut vastuussa tytäryhtiön kilpailurikkomuksesta eikä myöskään yhteisvastuullinen määrätystä seuraamuksista. Emoyhtiöiden vastuuperusteita ja sakkoseuraamusten laskentatapaa tilanteessa, jossa kartelliin osallistuneella tytäryhtiöllä on ollut useita eri emoyhtiöitä rikkomuksen kestäessä, selvennettiin tapauksissa *Trioplast Industries v. komissio* (T-40/06) ja *Trioplast Wittenheim v. komissio* (T-26/06).

Sitoumuspäätökset

Komissiolla on mahdollisuus päättää kilpailuasian selvittäminen esimerkiksi niin, että se hyväksyy kilpailunrajoituksista epäillyn yrityksen komissiolle antamat sitoumukset, joilla poistetaan kilpailua rajoittavat vaikutukset.⁶ Komissio hyväksyi aikanaan *De Beers*-yhtiön sille antamat sitoumukset. Ratkaisusta nostetun kanteen johdosta yhteisön ensimmäisen asteen tuomioistuin katsoi vuonna 2007 komission rikkooneen päätöksessään suhteellisuusperiaatetta ja kuulemisvelvollisuutta. Komissio valitti tästä tuomiosta. EU:n tuomioistuin päätyi lopulta komission kannalle asiassa *komissio v. Alrosa* (C-441/07P). Valituksessaan komissio painotti sitoumusten vapaaehtoista luonnetta. Se totesi, että sitoumuksia antava yritys valitsee itse vapaaehtoisesti tavan, jolla se ha-

6 Neuvoston asetus 1/2003, artikla 9

luaa päättää epäilyt kilpailunrajoituksesta. Komission mukaan yritysten on tämän jälkeen ymmärrettävä, että niiden antamat sitoumukset voidaan määrätä niitä velvoittavaksi.

EU:n tuomioistuin totesi komission valituksen hyväksyessään, että kun komissio saa yritykseltä sitoumuksia kilpailunrajoitusasian päättämiseksi, komission tulee suhteellisuusperiaatetta kunnioittaakseen tarkastella lähinnä kahta seikkaa. Komission on varmistuttava, että sitoumuksilla päätetään epäilty kilpailunrajoitus ja että yritykset eivät mahdollisesti ole esittäneet muita, vähemmän velvoittavia muita sitoumuksia, joilla epäily kilpailunrajoituksesta voitaisiin myös poistaa. Jos näistä seikoista on varmistuttu, suhteellisuusperiaate tulee asianmukaisesti huomioon otetuksi. Tuomioistuimen huomautti vielä siitä, että sitoumuksia vapaaehtoisesti antavat yritykset hyväksyvät samalla sen, että niiden antamat sitoumukset saattavat jopa ylittää sen, johon komissio voisi omilla toimivaltuuksillaan yritykset velvoittaa.

Kilpailusääntöjen tehokkuus

Jäsenvaltioilla on velvollisuus varmistaa, että EU:n kilpailusääntöjä sovelletaan tehokkaasti kyseisen valtion alueella. VEBIC-tapauksessa (C-439/08) EU:n tuomioistuin otti kantaa kansallisten kilpailuviranomaisten asemaan sen varmistamiseksi, että EU:n kilpailusääntöjen tehokkuus toteutuu jäsenmaissa. Tuomioistuimen mukaan SEUT 101 ja 102 artikloiden tehokas soveltaminen edellyttää muun muassa sitä, että kansalliselle kilpailuviranomaiselle annetaan mahdollisuus osallistua vastapuolena sellaiseen oikeudenkäyntimenettelyyn, joka perustuu kilpailuviranomaisen itsensä alun perin tekemään päätökseen. Kansallisilla viranomaisilla tulee olla oikeus itse arvioida tällaiseen oikeudenkäyntiin osallistumisen tarpeellisuutta samoin kuin osallistumisen merkitystä EU:n kilpailusääntöjen tehokkuuden kannalta. EU:n tuomioistuimen mukaan kansalliset kilpailuviranomaiset eivät voi kuitenkaan olla järjestelmällisesti osallistumatta niihin ilman, että näin vaarannetaan EU:n kilpailuoikeuden tehokkuutta.

Kilpailun poissuljenta

Asiassa Tomra (T-155/06) oli kyse siitä, saattoiko määräävässä markkina-asemassa oleva yritys perustella poissulkevia kilpailuvaikutuksia sillä, että sen toiminnan vaikutukset eivät kata koko markkinaa ja että osa markkinoista on edelleen vapaana kilpailulle. EU:n yleinen tuomioistuin ei hyväksynyt tätä lähestymistä vaan katsoi, että määräävässä markki-

na-asetuksessa oleva yritys ei voi perustella merkittävää kilpailun poissulkemista sillä, että markkinoilla on vielä jossain määrin tilaa kilpailulle ja kilpailijoille (limited number of competitors). Tuomioistuimen mukaan kilpailijoiden tulee voida kilpailla koko markkinakentässä (to compete for the entire market) eikä vain dominanssiyrityksen määräämässä ja osoittamassa osassa sitä. Tuomioistuin piti voimassa komission päätöksen, jossa Tomralle määrättiin 24 meur sakko määräävän markkina-asetaman väärinkäytöstä juomapakkausten palautusautomaattien markkinoilla.

Jälkimarkkinat

Asiassa CEHR v. komissio (T-427/08) oli kyse komission jälkimarkkinoita koskevan tarkastelun puutteista luksus- ja arvokellojen markkinoilla. Komission analyysi perustui lähtökohtaan, että päätuote (kellot) ja päätuotteen jälkimarkkinat (huolto-, korjaus- ja varaosamarkkinat) olivat keskinäisessä riippuvuussuhteessa ja muodostivat yhdet markkinat. Tuomioistuimen mukaan komissio oli tehnyt tässä 'ilmeisen' arviointivirheen.

Tuomioistuin kumosi komission analyysin pää- ja jälkimarkkinoiden keskinäisestä riippuvuudesta ennen kaikkea koska komission markkinamäärittely oli puutteellinen ja ristiriitainen. Tuomioistuin ei myöskään hyväksynyt komission näkemystä siitä, että tapaukseen ei liity yhteis-markkinaintressiä (lack of Community interest). Tuomioistuin totesi, että tapaus vaikutti vähintään viiden maan alueella ja siksi komissio - kansallisten viranomaisten ja tuomioistuinten sijaan – oli optimaalisin viranomaisen selvittämään asiaa.

TUTKIJA RIIKKA PULLI

EU:n kilpailusäntöjen uudistukset vuonna 2010

Vertikaalinen ryhmäpoikkeusasetus

Euroopan komissio antoi huhtikuussa 2010 uuden vertikaalisen ryhmäpoikkeusasetuksen (330/2010) ja toukokuussa 2010 siihen liittyvät [suuntaviivat](#). Säännöt koskevat eri tuotanto- ja jakeluportailla toimivien yritysten välisiä sopimuksia. Uusien sääntöjen tavoitteena on aiemman vuonna 1999 annetun vertikaalisen ryhmäpoikkeusasetuksen tapaan yksinkertaistaa sääntelyä sellaisten yritysten osalta, joilla ei ole juurikaan markkinavoimaa.

Pääperiaatteena säännöissä on, että poikkeuksen piiriin kuuluvat yritykset voivat vapaasti päättää tuotteiden jakelusta, kunhan sopimukseen ei sisälly vakavimpia kilpailunrajoituksia kuten vähimmäis- tai kiinteitä jälleenmyyntihintoja.

Erona aiempaan asetukseen on se, että poikkeuksen piiriin kuuluvat jatkossa vain sellaiset sopimukset, joissa sekä toimittajan että jakelijan markkinaosuus on enintään 30 prosenttia; aiemmassa asetuksessa markkinaosuusraja koski vain toimittajia. Tavoitteena on ottaa nyt huo-

Koosteen laatija oikeusnotaari Riikka Pulli on työskennellyt Kilpailuvirastossa ma. tutkijana vuodesta 2010. Tällä hetkellä hän työskentelee viraston kansainvälisten asioiden ryhmässä.

mioon myös sellaiset tilanteet, joissa tuotteiden ostajalla voi olla kielteisiä kilpailuvaikutuksia aiheuttavaa markkinavoimaa (ostajavoima).

Asetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota internetin kehittymiseen ja sen myötä voimakkaasti lisääntyneeseen verkkokauppaan. Asetus ja suuntaviivat astuivat voimaan 1.6.2010, ja niiden voimassaolo päättyy 31.5.2022. Uudistuksen voimaantuloon liittyy vuoden mittainen siirtymäkausi, jonka kuluessa yritysten tulee muuttaa aiemmin tehdyt sopimuksensa uusien säännösten mukaisiksi.

Moottoriajoneuvoja koskeva ryhmäpoikkeusasetus

Euroopan komissio antoi toukokuussa 2010 uuden moottoriajoneuvoalaa koskevan ryhmäpoikkeusasetuksen (461/2010) ja sitä koskevat suuntaviivat. Uudet säännöt parantavat korjauksiin tarvittavien teknisten tietojen saatavuutta sekä helpottavat vaihtoehtoisten varaosien käyttämistä, minkä odotetaan lisäävän kilpailua korjaus- ja huoltopalveluiden markkinoilla. Asetus tuli voimaan 1.6.2010, ja on voimassa 31.5.2023 asti.

Vakuutusalan ryhmäpoikkeusasetus

Euroopan komissio hyväksyi maaliskuussa 2010 uuden vakuutusalaa koskevan ryhmäpoikkeusasetuksen (267/2010) ja siihen liittyvän tiedonannon. Asetus on voimassa 1.4.2010–31.3.2017. Uusi ryhmäpoikkeusasetus uudistaa kahta neljästä poikkeuksen piiriin kuuluvasta sopimustyyppistä: yhteiset tietokokoelmat, taulukot ja tutkimukset sekä rinnakkaisvakuutus- ja rinnakkaisjälleenvakuutuspoliit.

Horisontaaliset suuntaviivat ja ryhmäpoikkeusasetukset

Euroopan komissio hyväksyi joulukuussa 2010 tarkistetut horisontaaliset suuntaviivat ja kaksi ryhmäpoikkeusasetusta koskien tutkimus- ja kehityssopimuksia (1217/2010) sekä erikoistumis- ja tuotantosopimuksia (1218/2010).

Suuntaviivojen perusteella voidaan arvioida horisontaalisen yhteistyön yleisimpiä muotoja kuten tutkimus- ja kehitystoimintaa, tuotantoa, ostotoimintaa, markkinointia, standardointia, vakioehtoja ja tietojenvaihtoa koskevia sopimuksia. Ryhmäpoikkeusasetuksissa vapautetaan kilpailusääntöjen soveltamisalasta tietyn tyyppiset T&K-, erikoistumis- ja tuotantosopimukset, joihin ei liity kilpailuongelmien riskiä.

Keskeisimmät uudistukset ovat suuntaviivoihin lisätty tietojenvaihtoa koskeva uusi luku ja standardointisopimuksia koskevan luvun perusteellinen uudistaminen. Suuntaviivat tulivat voimaan 14.1.2011 ja ryhmäpoikkeusasetukset 1.1.2011. Ryhmäpoikkeusasetuksiin liittyy kahden vuoden siirtymäkausi.

Tarkistetuista horisontaalisista suuntaviivoista lisää [sivulla 27](#).

ERIKOISTUTKIJAJ JUSSI PÄÄKKÖNEN

Yhteistyö aluehallintovirastojen kanssa

Artikkelin kirjoittaja VTM Jussi Pääkkönen työskentelee Kilpailuviraston Toimialat2 -ryhmässä ja toimii muiden tehtäviensä ohella yhteishenkilönä aluehallintovirastojen kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Vuoden 2010 alussa toimintansa aloittaneet aluehallintovirastot osallistuvat muiden tehtäviensä ohessa edeltäjiensä lääninhallitusten tapaan myös kilpailuvalvontaan ja kilpailun edistämiseen. Aluehallintovirastoja on seitsemän (ml. Ahvenanmaan valtionvirasto). Kilpailuvirasto solmii niiden kanssa vuosittain tulossopimukset, joissa sovitaan yhteistyön tavoitteista. Kaikille aluehallintovirastoille yhteisiä tulostavoitteita yhteiskunnallisen vaikuttavuuden näkökulmasta olivat viime vuonna markkinoiden toimivuuden parantaminen sekä markkinoiden avaaminen.

Markkinoiden toimivuuden parantamiseen liittyivät aluehallintovirastoissa vuonna 2010 muun muassa seuraavat toiminnot:

- kilpailuongelmien ennaltaehkäisy vaikuttamalla yritysten ja julkisen sektorin päätöksentekoon neuvonnalla ja keskusteluilla, jotta kilpailua rajoittavia markkinarakenteita ja tapoja ei syntyisi
- puuttuminen esiin tuleviin kartellivihjeisiin ja muihin kilpailunrajoitusepäilyihin

- osallistuminen kilpailun toimivuutta koskeviin tutkimus-, selvitys- ja seurantatehtäviin ja Kilpailuviraston kehityshankkeisiin sekä
- tiedottaminen alueellisella tasolla kilpailulainsäädännöstä, kilpailupolitiikan sisällöstä ja periaatteista pienille ja keskisuurille yrityksille.

Aluehallintovirastot voivat tehdä kilpailunrajoitus selvityksiä joko oma-aloitteisesti, Kilpailuviraston toimeksiannosta tai aluehallintovirastoille suoraan tulevien toimenpidepyyntöjen perusteella. Vuonna 2010 virastot käsitelivät yhteensä 67 kilpailuasiasiaa, ja saivat päätökseen 54 asiaa. Kilpailuasioita käsitteleviä virkamiehiä oli aluehallintovirastoissa yhteensä 29, joista vastuualueiden päälliköitä oli kuusi ja muita päälliköitä seitsemän. Kilpailuasioihin käytettiin työaikaa yhteensä 5,8 henkilötyövuotta.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Etelä-Suomen aluehallintovirasto käsittelee vuonna 2010 kahta Kilpailuvirastosta tullutta asiaa ja kuutta suoraan aluehallintovirastoon tullutta asiaa. Lisäksi virasto antoi lausunnot esityksestä kuntalain muuttamiseksi ja esityksestä rautateiden henkilöliikenteen avaamiseksi kilpailulle.

Lounais-Suomen aluehallintovirasto

Lounais-Suomen aluehallintoviraston kilpailunedistämistoimet keskittyivät vuonna 2010 kilpailunäkökulmien huomiointiin viranomais-toiminnassa. Erityistä huomiota kiinnitettiin tarjouskartellien tunnistamiseen, johon liittyen virasto kävi luennoimassa alueen eri hankintaorganisaatioissa. Lisäksi virastossa laadittiin palvelusetelijärjestelmää koskeva selvitys, jossa tarkasteltiin markkinoiden kilpailuolosuhteita, palveluiden hinnoittelua ja hinnoittelun kehitystä. Taksialan edustajille kerrottiin kilpailusäännöistä neljässä eri tilaisuudessa.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastossa nousivat vuoden 2010 aikana esiin julkiseen tuotantoon liittyvät kilpailuongelmat ja erityisesti taksialaan liittyvät kilpailunrajoitusepäilyt. Kilpailunedistämistoimissa keskityttiin kilpailunäkökulmien huomiointiin viranomais-toiminnassa. Taksialan edustajille kerrottiin kilpailusäännöistä kahdessa tilaisuudessa.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

Itä-Suomen aluehallintovirasto antoi vuonna 2010 lausunnot rautateiden henkilöliikenteen avaamisesta kilpailulle ja esityksestä kuntalain muuttamiseksi. Viraston kilpailututkija Timo Tiainen kirjoitti lisäksi taksialan sääntelystä Kilpailuviraston Kilpailukatsaus 2-selvitykseen. Itä-Suomen aluehallintovirastossa seurattiin muutenkin taksialan kilpailua; seurannan kohteena oli erityisesti Kelan ja Suomen Taksiliiton suora-korvausjärjestelmähanke.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto antoi vuonna 2010 kuntalain uudistamista koskevan lausunnon ja käsitteli yhden taksitoimialaa koskevan toimenpidepyynnön.

Lapin aluehallintovirasto

Lapin aluehallintovirasto selvitti vuonna 2010 yhteistyössä Lapin Yrittäjät ry:n kanssa mahdollisuuksia kilpailun edistämiseksi ja pk-yritysten toimintaedellytysten parantamiseksi markkinoilla. Virasto käsitteli lisäksi kahta Kilpailuvirastosta tullutta tapausta ja yhtä suoraan aluehallintovirastoon tullutta tapausta.

Tavoitteet 2011

Aluehallintovirastojen edustajat ovat osallistuneet vuodesta 2010 alkaen Kilpailuviraston järjestämiin seminaareihin, koulutustilaisuuksiin ja tutkijatapaamisiin. Kilpailuvirastosta on lisäksi tehty tutustumiskäyntejä aluehallintovirastoihin.

Vuonna 2011 yhteistyö aluehallintovirastojen kanssa syvenee edelleen. Kilpailuviraston edustajat vierailevat kaikissa aluehallintovirastoissa keskustelemassa virastojen välisestä käytännön yhteistyöstä ja aluehallintovirastojen perehdyttämisestä kilpailuasioden hoitamiseen. Aluehallintovirastot järjestävät vierailujen yhteydessä kilpailulainsäädäntöön liittyvän seminaarin alueen elinkeinoelämän edustajille. Uutta kilpailulakia valottavien esitysten sisällöstä vastaa Kilpailuvirasto. Ensimmäinen vierailu ja seminaari järjestettiin toukokuun lopussa Lounais-Suomen aluehallintovirastossa Turussa.

Työryhmäedustuksia

Työryhmä	Työryhmän asettaja	Toimikausi
Seurantatyöryhmä Tiekartta 2020 -hanke sähköverkkotoiminnan hinnoittelun valvonnan kehittämiseksi	EMV	28.4.2009–31.1.2011
Henkilöliikenteen neuvottelukunta	LVM	1.1.2011–31.12.2013
Luotsauksen kilpailuedellytyksiä selvittävä työryhmä	LVM	23.4.2010–31.1.2011
Radiotaajuusasiain neuvottelukunta	LVM	1.8.2008–31.3.2011
Rautateiden henkilöliikenteen kilpailuttamismahdollisuuksia selvittävä työryhmä	LVM	toistaiseksi
Satamalaitoslainsäädännön uudistaminen	LVM	toistaiseksi
Viestintäpalveluiden hinnoittelurakenteiden ja vähittäishintojen seurantatyöryhmä	LVM	1.4.2008–31.12.2010
Yleisen taloustaantumien vaikutusten seuranta maamme sähköisiä viestintäpalveluita tarjoavien yritysten talouteen ja investointikykyyn	LVM	1.3.2009–31.12.2010
Metsätalouden edistämisen organisaatioiden kehittämishankkeen seurantaryhmä	MMM	24.2.2010–31.12.2010
Palvelusetelihanke hinnoitteluprojekti	SITRA	toistaiseksi
Työeläkelaitosten selvitystilaa ja konkurssia koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmä	STM	toistaiseksi
Kuluttajan talous -ryhmä	Suomen Kuluttajaliitto	toistaiseksi
Kilpailuympäristö, verkostot ja innovaatiotoiminta; ohjausryhmä	Tekes	toistaiseksi
EU 12 kilpailu-, valtiotuki- ja hankintajaosto	TEM	toistaiseksi
HATT – Hallinnon alan tietoturvallisuusryhmä	TEM	toistaiseksi
Heikot signaalit -hanke, TrendWiki -tietojärjestelmä	TEM	toistaiseksi
Konsernin tietohallintojen koordinoitiryhmä	TEM	toistaiseksi
Konserniviestinnän ohjausryhmä	TEM	toistaiseksi
TEM-Konsernin HR/HRD-asioiden yhteistyöverkosto	TEM	toistaiseksi
Venäjä-työryhmä	TEM	toistaiseksi
Inno-Vointi tutkimushanke	Työterveyslaitos, Aalto-yliopisto ja VTT	1.10.2010–30.6.2013
OECD-koordinaatiotyöryhmä	UM	toistaiseksi
Kuntasektorin markkinaehtoista rahoittamista koskevien periaatteiden tarkistamistyöryhmä	VM	3.1.2011–31.3.2011
Jätelainsäädännön uudistamista valmistelevalle ns. JÄLKI-työryhmän tuottajavastuujaoston työryhmä	YM	toistaiseksi
Palveluasumisen rahoitustyöryhmä	YM	17.3.2010–14.12.2010

Asiantuntijaluentoja 2010

Ajankohta	Esittäjä	Esityksen nimi / aihe	Tilaisuuden järjestäjä / tilaisuus	Paikka
3.2.2010	Tarja Sinivuori-Boldt	Komission luonnokset jakelusopimuksia koskevien kilpailusääntöjen uudistamiseksi	Talentum Lakikoulutus Jakelusopimukset ja kilpailuoikeus	Helsinki
9.4.2010 6.10.2010	Valtteri Virtanen	Kilpailulainsäädäntö ja kilpailustrategiat	Haaga-Helia ammattikorkeakoulun Kilpailustrategiat -kurssi	Helsinki
26.5.2010	Tarja Sinivuori-Boldt	Komission jakelusopimuksia koskeva uudistus	Asianajotoimisto Rochier Kilpailuoikeusseminaari	Helsinki
2.6.2010	Rainer Lindberg	Recent Enforcement Developments in Finland	Estonian Competition Authority 7 th Annual Baltic Sea Competition Conference	Pärnu
8.6.2010	Tarja Sinivuori-Boldt	Jakelusopimuksia koskevan sääntelyn uudistus	Talentum Lakikoulutus Jakelusopimukset ja kilpailuoikeus	Helsinki
17.6.2010	Mika Hermas, Leena Lindberg	Kartellit julkisissa hankinnoissa	Hansel Oy Koulutusseminaari	Helsinki
21.6.2010	Seppo Reimavuo	Kilpailunedistämisen käytännön haasteet ja yhteistyö aluehallintovirastojen kanssa	Kilpailuvirasto Sääntely ja toimivien markkinoiden väliset ristiriitatilanteet	Helsinki
18.8.2010	Seppo Reimavuo, Juhani Jokinen	Kilpailusääntöjen soveltamisen painopisteet	Kilpailuvirasto Aktiivi-instituutin vierailu	Helsinki
12.10.2010	Maarit Taurula	Ajankohtaista yrityskauppa-valvonnasta	Talentum Lakikoulutus Kilpailuoikeuspäivä 2010	Helsinki
13.10.2010	Mika Hermas, Sanna Syrjälä	Kartellit hankinnoissa – voiko ostaja tehdä jotain?	Sisäiset Tarkastajat ry Koulutusseminaari IIA	Helsinki
28.10.2010	Johanna Nyländen	Näyttö ja seuraamukset Kilpailuviraston kannalta	Asianajotoimisto Castren & Snellman Kilpailuoikeus-iltapäivä	Helsinki
11.11.2010	Rainer Lindberg	FCA Investigation Procedure – Dialogue with the Principle of Openness	Czech Competition Authority Czech Competition Day (St. Martin's Conference)	Brno

Kilpailuviraston lausuntoja 2010

Liikenne- ja viestintäministeriö	Digitaalisen matkaviestintäverkon toimilupaa koskeva hakuilmoitus	1253/14.00.20/09	8.1.2010
Sosiaali- ja terveysministeriö	Terveystieteiden ammattihenkilöistä annetun asetuksen muuttaminen	33/14.00.20/10	15.1.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Selvitysmiehen ehdotus kansallisen älyliikenteen strategiaksi	1221/14.00.20/09	18.1.2010
Maa- ja metsätalousministeriö	Vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän väliraportti	1320/14.00.20/10	26.1.2010
Oikeusministeriö	Oikeudenkäyntiavustajien kelpoisuus ja valvonta	1272/14.00.20/09	5.2.2010
Eduskunta, talousvaliokunta	Vakuutusedustuksesta annetun lain muutostarpeet	51/14.00.20/10	9.2.2010
Eduskunta, talousvaliokunta	Hallituksen esitys maksupalvelulaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi	65/14.00.20/2010	10.2.2010
Eduskunta, liikenne- ja viestintävaliokunta	Luotsauslain muuttaminen	129/14.00.20/10	15.2.2010
Viestintävirasto	Määräys yleisen puhelinverkon numeroinnista	124/14.00.20/10	17.2.2010
Eduskunta, liikenne- ja viestintävaliokunta	Hallituksen esitys laeiksi viestintämarkkinalain, televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 7 a §:n, radiotaajuuksista ja telelaitteista annetun lain 6 §:n sekä viestintämarkkinalain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	132/14.00.20/10	19.2.2010
Oikeusministeriö	Hallintolainkäytön kehittäminen	49/14.00.20/10	22.2.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Asetusluonnokset laajakaistatukilain mukaan tukielteisistä alueista sekä kuntien maksusuudesta	135/14.00.20/10	22.2.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Joukkoviestintäverkon verkkotoimilupaa koskeva hakuilmoitus	103/14.00.20/10	1.3.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Tarkennuksia laajakaistarakentamisen tuesta annettuun lakiin haja-asutusalueilla	184/14.00.20/10	2.3.2010
Työ- ja elinkeinoministeriö	Julkisten hankintojen oikeussuojajärjestelmän kehittämistä koskeva loppumietintö	121/14.00.20/10	12.3.2010
Työ- ja elinkeinoministeriö	Tilintarkastajajärjestelmän uusiminen	112/14.00.20/10	25.3.2010
Työ- ja elinkeinoministeriö	Syöttötariffia koskeva hallituksen esitys	260/14.00.20/10	30.3.2010
Työ- ja elinkeinoministeriö	Turpeen huoltovarmuutta koskeva työryhmäraportti	136/14.00.20/10	31.3.2010

Liikenne- ja viestintäministeriö	Hallituksen esitys rautatielaiksi	177/14.00.20/10	31.3.2010
Eduskunta, liikenne- ja viestintävaliokunta	Hallituksen esitys laeiksi laajakaistarakentamisen tuesta haja-asutusalueilla annetun lain sekä maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista annetun lain muuttamisesta	347/14.00.20/10	7.4.2010
Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö	Lääkelain ja apteekkimaksusta annetun lain muuttaminen	303/14.0.20/10	9.4.2010
Ympäristöministeriö	Jätelain uudistus	236/14.00.20/10	11.4.2010
Eduskunta, liikenne- ja viestintävaliokunta	Hallituksen esitys laiksi taksiliikennelain muuttamisesta	351/14.00.20/2010	13.4.2010
Viestintävirasto	Määräys hätäliikenteen ohjauksesta ja varmistamisesta	300/14.00.20/10	15.4.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Postilainsäädännön uudistaminen	312/14.00.20/10	23.4.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Selvitysmiehen postilakiehdotusta ja lehtijakelua koskeva väliraportti	313/14.00.20/10	23.4.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Ilmatieteen laitoksen nimeäminen sääpalvelujen tarjoajaksi	308/14.00.20/10	4.5.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Hallituksen esitysluonnos laeiksi viestintämarkkinalain, radio- ja telepäätelaitteista annetun lain ja sähköisen viestinnän tietosuojalain muuttamisesta	364/14.00.20/10	7.5.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Digita Oy:n hakemus verkkotoimilupien muuttamiseksi	376/14.00.20/10	10.5.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	DNA Oy:n hakemus verkkotoimilupien muuttamiseksi	380/14.00.20/10	10.5.2010
Työ- ja elinkeinoministeriö	Valtion kielipalvelujen tuottamista koskeva lakiehdotus	434/14.00.20/10	12.5.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Taajuualueiden käyttösuunnitelman muuttaminen Ahvenanmaan maakunnassa	459/14.00.20/10	20.5.2010
Maa- ja metsätalousministeriö	Metsähallituksen asema tuulivoimatuotannossa	456/14.00.20/10	21.5.2010
Viestintävirasto	Muistio yleispalvelun vähittäishinnoittelun kohtuullisuuden arvioinnista Internet-yhteyspalveluissa	448/14.00.20/10	24.5.2009
Liikenne- ja viestintäministeriö	Luonnos valtioneuvoston asetukseksi laajakaistatuen hakumenetelyssä käytettävien vertailuperusteiden suhteellisesta painotuksesta	507/14.00.20/10	27.5.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Komission tiedonanto digitaalisesta agendasta	525/14.00.20/10	27.5.2010
Työ- ja elinkeinoministeriö	Ulkomaalaisomistustyöryhmän mietintö	418/14.00.20/10	31.5.2010

Liikenne- ja viestintäministeriö	Keskustelumuistioon liittyvä lausunto tilaajaliittymän kustannuksista haja-asutusalueiden laajakaistahankkeessa	522/14.00.20/10	2.6.2010
Eduskunta, talousvaliokunta	Ydinvoiman lisärakentaminen ja mankala-periaate	589/14.00.20/10	4.6.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Anvia Oyj:n hakemus verkkotoimilupien muuttamiseksi	519/14.00.20/10	14.6.2010
Sosiaali- ja terveysministeriö	Psykoterapeuttien koulutus	550/14.00.20/10	14.6.2010
Sisäasiainministeriö	Veikkaus Oy:n Syke-pelin pelisääntöjen vahvistaminen	513/14.00.20/10	15.6.2010
Eduskunta, talousvaliokunta	Hallituksen esitys valtion liikelaitoksia koskevaksi lainsäädännöksi	588/14.00.20/10	15.6.2010
Viestintävirasto	Yleispalveluun kuuluvan Internet-palvelun kohtuullinen hintataso	595/14.00.20/10	21.6.2010
Maa- ja metsätalousministeriö	Hallituksen esitys metsäkeskuslaiksi	587/14.00.20/10	22.6.2010
Maa- ja metsätalousministeriö	Luonnos hallituksen esitykseksi metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä	605/14.00.20/10	22.6.2010
Työ- ja elinkeinoministeriö	Luonnokset komission asetuksiksi ja tiedonannoksi koskien tiettyjä horisontaalisia yhteistyösopimuksia	607/14.00.20/10	22.6.2010
Ympäristöministeriö	Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta	509/14.00.20/10	23.6.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Hallituksen esitysluonnos viestintämarkkinalain ym. lakien muuttamisesta	617/14.00.20/10	24.6.2010
Työ- ja elinkeinoministeriö	Uusiutuvan energian tuotantotukia koskeva hallituksen esitys	609/14.00.20/10	30.6.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Luonnos hallituksen esitykseksi ajoneuvojen katsastus- ja yksittäishyväksyntätehtävien järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi	603/14.00.20/2010	9.7.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Luonnos liikennetarvikkeiden kaupasta, alennuksesta ja korjauksesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamiseksi	648/14.00.20/2010	8.7.2010
Työ- ja elinkeinoministeriö	Rajajohdon rakentamislupahakemus	574/14.00.20/10	12.7.2010
Työ- ja elinkeinoministeriö	Polttoturpeella lauhdutusvoimalaitoksissa tuotetun sähkön tuotantotukea koskeva hallituksen esitys	710/14.00.20/10	14.7.2010
Viestintävirasto	Yleispalveluyritysten nimeämistä koskeva muistio	666/14.00.20/10	22.7.2010
Viestintävirasto	Päätösluonnos huomattavasta markkinavoimasta kiinteään puhelinverkkoon pääsyn markkinoilla	694/14.00.20/10	22.7.2010
Viestintävirasto	Päätösluonnos huomattavasta markkinavoimasta paikallispuhelinpalveluiden markkinoilla	695/14.0020/10	22.7.2010

Liikenne- ja viestintäministeriö	Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi valtion vesiväyläpalvelujen määräaikaisesta turvaamisesta	638/14.00.20/10	30.7.2010
Valtiovarainministeriö	Luonnos jäteverotuksen uudistamista koskevaksi hallituksen esitykseksi	699/14.00.20/10	11.8.2010
Metsäntutkimuslaitos	Metsäpuiden siementuotannon uudelleenorganisointi -hankkeen väliraportti	703/14.00.20/10	13.8.2010
Valtiovarainministeriö	Hallituksen esitys laiksi makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien valmisteverosta sekä laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain muuttamisesta	796/14.00.20/10	11.8.2010
Viestintävirasto	Määräykset yleisen puhelinverkon numeroinnista ja teleliikenteen estoluokista	800/14.00.20/10	19.8.2010
Valtiovarainministeriö	Kunnat ja kilpailuneutraliteetti -työryhmän muistio	600/14.00.20/10	20.8.2010
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto VALVIRA	Euroopan komissiolle laadittava raportti alkoholiyhtiön toiminnasta	809/14.00.20/10	6.9.2010
Maa- ja metsätalousministeriö	Vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän loppuraportti	657/14.00.20/10	15.9.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Rautateiden henkilöliikenteen avaaminen kilpailulle: edellytykset ja etenemispolku	538/14.0.20/10	16.9.2010
Eduskunta, valtiovarainvaliokunta	Hallituksen esitys laiksi makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien valmisteverosta sekä eräiden valmisteverotusta koskevien lakien muuttamisesta	920/14.00.20/10	21.9.2010
Eduskunta, liikenne- ja viestintävaliokunta	Hallituksen esitys Luotsausliikelaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi	903/14.00.20/10	23.9.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Viestintämarkkinalain 60 §:n muutosehdotus	934/14.00.20/10	30.9.2010
Eduskunta, maa- ja metsätalousvaliokunta	Hallituksen esitys kilpailulaiksi	949/14.00.20/10	30.9.2010
Eduskunta, valtiovarainvaliokunta	Hallituksen esitys valtion talousarvioksi 2011	972/14.00.20/10	6.10.2010
Eduskunta, valtiovarainvaliokunta	Hallituksen esitys jäteverolain uudistamiseksi	1000/14.00.20/10	12.10.2010
Maa- ja metsätalousministeriö	Hallituksen esitys laiksi maatalouden tuottaja- ja toimialaorganisaatiosta	943/14.00.20/10	13.10.2010
Eduskunta, hallintovaliokunta	Hallituksen esitys laeiksi julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 18 ja 36 §:n muuttamisesta	1167/14.00.20/2010	24.10.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Esteettömän tietoyhteiskunnan toimenpideohjelma vuosille 2011–2015	1022/14.00.20/10	4.11.2010

Maa- ja metsätalousministeriö	Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kestävän metsätalouden rahoituslain muuttamisesta ja laiksi pienpuun energiatuesta	1025/14.00.20/10	4.11.2010
Ympäristöministeriö	Ehdotus Suomen rakentamismääräyskokoelman osien C4, D2, D3 ja D5 uusimisesta sekä osan C3 kumoamisesta	967/14.00.20/10	5.11.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Etuoikeustoiminto televerkoissa	1034/14.00.20/10	5.11.2010
Maa- ja metsätalousministeriö	Hallituksen esitys laiksi maatalouden tuottaja- ja toimialaorganisaatioista	1062/14.00.20/10	5.11.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Alusten ympäristönsuojelua parantavat investointituet	1090/14.00.20/10	5.11.2010
Eduskunta, liikenne- ja viestintävaliokunta	Hallituksen esitys laiksi valtion vesiväyläpalvelujen määräaikaisesta turvaamisesta	1082/14.00.20/10	9.11.2010
Eduskunta, tarkastusvaliokunta	Säätiöt ja kilpailu	1091/14.00.20/10	9.11.2010
Eduskunta, liikenne- ja viestintävaliokunta	Hallituksen esitys luotsauslain ja vahingonkorvauslain muuttamisesta	1093/14.00.20/10	9.11.2010
Viestintävirasto	Päätösluonnos yleispalveluyritysten nimeämisestä puhelinpalvelujen tarjontaan	1061/14.00.20/10	12.11.2010
Työ- ja elinkeinoministeriö	EY:n kolmannen energian sisämarkkinapakettin täytäntöönpano Suomessa	1004/14.00.20/10	15.11.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Taajuusmaksulainsäädännön uudistaminen	1085/14.00.20/10	15.11.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Taajuuksien käyttö Ahvenanmaalla	1097/14.00.20/10	15.11.2010
Liikenne- ja viestintäministeriö	Verkkotoimilupa kanavanippuun VHF C	1104/14.00.20/10	15.11.2010
Maa- ja metsätalousministeriö	Luonnos hallituksen esitykseksi maatalainvestointien kilpailuttamisesta	1115/14.00.20/10	15.11.2010
Eduskunta, hallintovaliokunta	Hallituksen esitys jätelaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi	1123/14.00.20/10	15.11.2010
Eduskunta, sosiaali- ja terveysvaliokunta	Hallituksen esitys laiksi sairausvakuutuslain 2 luvun 3 §:n muuttamisesta	1133/14.00.20/10	17.11.2010
Eduskunta, liikenne- ja viestintävaliokunta	Hallituksen esitys uudeksi postilaiksi	1124/14.00.20/10	18.11.2010
Eduskunta, liikenne- ja viestintävaliokunta	Hallituksen esitys laiksi viestintämarkkinalain, radiotaajuuksista ja telelaitteista annetun lain, sähköisen viestinnän tietosuojalain ja eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetun lain muuttamisesta	1132/14.00.20/10	18.11.2010

Energiamarkkina- virasto	Fingrid Oyj:n tasepalvelun sopimusehdot	1129/14.00.20/10	23.11.2010
Työ- ja elinkeinomi- nisteriö	EU:n komission vihreä kirja tilintarkastuspolitiikasta	1089/14.00.20/10	24.11.2010
Eduskunta, hallintova- liokunta	Hallituksen esitys laeiksi julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 18 ja 36 §:n muuttamisesta	1167/14.00.20/10	24.11.2010
Valtiovarainministeriö	Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi julkisen hallinnon IT-palvelukeskuksesta	1065/14.00.20/2010, 1083/14.00.20/10	26.11.2010
Eduskunta, liikenne- ja viestintävaliokunta	Hallituksen esitys rautatielaiksi sekä valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yhtenäisen eurooppalaisen rautatieliikennealueen muodostamiseksi	1191/14.00.20/10	29.11.2010

Sitoumuspäätökset 2010

Oy Forcit Ab	Sitoumuksen määrääminen Oy Forcit Ab:n noudatettavaksi räjähdysaineiden alennusjärjestelmän muuttamisessa	236/61/2005	15.2.2010
Veho Group Oy Ab	Sitoumuksen määrääminen Veho Group Oy Ab:n noudatettavaksi Mercedes-Benz-moottorijoneuvojen huolto- ja korjauspalveluita koskevan koulutuksen tarjoamisessa	535/61/2006	28.5.2010
Elisa Oyj	Sitoumuksen määrääminen Elisa Oyj:n noudatettavaksi Talokaapeli-tuotteen hinnoittelukäytännössä	787/14.00.00/2009	21.10.2010

Yrityskauppapäätökset 2010

Pirkanmaan Osuuskauppa, Euromarket Ideapark ja Euromarket Tampere	1226/14.00.10/09	4.1.2010
Univar Oy, osa Oy Shell Ab:n liiketoiminnasta	1259/14.00.10/09	8.1.2010
S-Pankki Oy, Citibank International Plc:n yksityishenkilöiden kulutusluot- tokanta -liiketoiminta	1322/14.00.10/10	8.1.2010
Fortum Power and Heat Oy, osa Nokian Lämpövoima Oy:n liiketoiminnasta	1252/14.00.10/09	14.1.2010

Keskimaa Osk, Euromarket Jyväskylä	1275/14.00.10/09	14.1.2010
Osuuskauppa Arina, Euromarket Linnanmaa, Euromarket Raksila, Euromarket Kemi	82/14.00.10/10	24.2.2010
Pohjola Capital Partners Oy, Niska & Nyysönen Oy	280/14.00.10/10	19.3.2010
Veho Group Oy Ab, Maan Auto Oy	337/14.00.10/10	13.4.2010
Tieto Oy, Tieto Broadcasting It Oy	302/14.00.10/10	14.4.2010
CapMan Buyout IX A L.P., Havator Group Oy	466/14.00.10/10	25.5.2010
Osuuskauppa Hämeenmaa, Lammin Osuuskauppa	504/14.00.10/10	27.5.2010
Swan Care Holding Oy, Esperri Care Oy	493/14.00.10/10	2.6.2010
Pohjola Capital Partners Oy, Musti ja Mirri Oy	594/14.00.10/10	22.6.2010
Sanoma Oy, Finda Oy, Oulun Puhelin Holding Oy, PHP Liiketoiminta Oy, DNA oy, Welho-liiketoiminta	360/14.00.10/10	29.6.2010
Alma Media Oy, Keski-suomalainen Oy, Ilkka-Yhtymä Oy, Pohjois-Karjalan Kirjapaino Oy, Keski-Pohjanmaan Kirjapaino Oy, Länsi-Savo Oy, Alma Markkinapaikat Oy, Arena Interactive Oy	10/14.00.10/10	14.7.2010
Triton Managers III Limited ja TFF Limited, MCS Holding AB	739/14.00.10/10	23.7.2010
HKScan Finland Oy, Järvi-Suomen Portti Osuuskunnan Mikkelin liiketoiminta	1102/14.00.10/09	6.10.2010
Keele Oy, Oy Shell Ab ja Ab Svenska Shell	883/14.00.10/10	29.10.2010
Ruokakesko Oy, Euromarket Järvenpää, Euromarket Forssa, Euromarket Imatra, Euromarket Kaarina, Valintatalo Jäkärä	882/14.00.10/10	22.11.2010
North European Oil Trade Oy, Oy Shell Ab:n poltonesteiden hankinta-toiminta	1078/14.00.10/10	22.11.2010
Intera Equity Partners Oy, Trafotek Oy	1113/14.00.10/10	2.12.2010
Oy Autoliike Nystedt Bilaffär Ab, Oy Maakunnan Auto Ab:n liiketoiminta	1168/14.00.10/10	2.12.2010
Tieto Finland Oy, eräät Nokia Siemens Networks Oy:n televerkon tukiasemien hallinnointiin ja operointiin liittyvien tuotteiden tuotekehitystyöhön liittyvät palvelut	1073/14.00.10/10	16.12.2010

Muita ratkaisuja 2010

Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry	Epäilty määrävän markkina- aseman väärinkäyttö Teosto ry:n majoitusyrittäjiä koskevan tariffin hinnoittelussa	790/61/02	4.2.2010
Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijän- oikeusyhdistys Gramex ry	Epäilty määrävän markkina- aseman väärinkäyttö Gramex ry:n majoitusyrittäjiä koskevan tariffin hinnoittelussa	1127/61/02	4.2.2010
TeliaSonera Finland Oyj	Epäilty määrävän markkina-aseman väärinkäyttö tilaajayhteyksien markkinoilla	479/61/05 526/61/05	19.3.2010
Alma Media Oyj	Epäilty määrävän markkina-aseman väärinkäyttö asuntoilmoittelumark- kinoilla	282/14.00.00/09	25.3.2010
Kesko Oyj Adidas Suomi Oy Adidas AG	Epäilty kilpailua rajoittava menettely miesten neliraitaisissa kengissä	1028/61/08	23.4.2010
Kymen Puhelin Oy	Epäilty määrävän markkina-aseman väärinkäyttö laajakaistamarkkinoilla	901/61/05	4.5.2010
Itella Oyj	Epäilty määrävän markkina-aseman väärinkäyttö osoitteettomassa suorajakelussa	1106/61/07	6.5.2010
Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry SKAL Kustannus Oy	Epäilty määrävän markkina- aseman väärinkäyttö korottamalla TIR-tullitakuuasiakirjojen hintoja	883/14.00.00/09	20.5.2010
Suomessa toimivat verkkolasku- operaattorit	Verkkolaskuoperaattoreiden epäilty kilpailunrajoituslain 4 §:n vastainen menettely verkkolaskujen välityksessä	129/61/08	22.6.2010
Gasum Oy	Epäilty määrävän markkina-aseman väärinkäyttö maakaasumarkkinoilla	233/61/06	22.6.2010
Helsingin Taksiautoilijat ry Helsingin Taksi-Data Oy	Epäilty tarjonnan rajoittaminen Helsingin taksimarkkinoilla	630/61/07	22.6.2010
PHP Liiketoiminta Oyj	Epäilty määrävän markkina-aseman väärinkäyttö laajakaistamarkkinoilla	731/61/05	23.6.2010
Atria Oyj	Broilerinrehutehtaan perustamiseen liittyvä yksinostovelvoite	1184/61/08	7.7.2010
Lippupalvelu Oy	Epäilty määrävän markkina-aseman väärinkäyttö tapahtumalippujen välityслиiketoiminnassa	1128/61/07	16.7.2010

Suomussalmen Jätekuljetus Oy	Epäilty määrävän markkina-aseman väärinkäyttö jätekuljetuksen sopimusehdoissa	667/14.00.00/09	23.8.2010
Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry Keski-Pohjanmaan Metsänomistajien liitto ry Metsänomistajien Liitto Pohjois-Suomi ry Metsänhoitoyhdistys Etelä-Pirkanmaa ry Metsänhoitoyhdistys Kanta-Häme ry Metsänhoitoyhdistys Metsä-Savo ry Metsänhoitoyhdistys Päijät-Häme ry Päijänteen metsänhoitoyhdistys ry Keski-Pohjanmaan Metsämarkkinointi Oy LKV Lapin Metsämarkkinat Oy	Epäilty raakapuun tarjonnan rajoittaminen	585/61/07	21.9.2010
Oulu ICT Oy	Epäilty määrävän markkina-aseman väärinkäyttö laajakaistamarkkinoilla	901/61/05	5.10.2010
Paperiliitto ry Metsäteollisuus ry	Paperiliitto ry:n ja Metsäteollisuus ry:n väliseen työehtopimukseen sisältyvät epäillyt kilpailunrajoitukset	621/61/04	8.10.2010
Ekokem Oy Ab Demolite Oy	Epäilty määrävän markkina-aseman väärinkäyttö CCA-kyllästetyn puujätteen käsittelyn markkinoilla	610/61/08 916/61/08	20.10.2010
Elisa Oyj Saunalahti Group Oyj	Epäilty määrävän markkina-aseman väärinkäyttö laajakaistamarkkinoilla	490/14.00.00/10	21.10.2010
35 teleyritystä	Epäilty määrävän markkina-aseman väärinkäyttö tilaajatietojen luovutuksen markkinoilla	53/61/00	25.10.2010
DNA Oy	Epäilty määrävän markkina-aseman väärinkäyttö laajakaistamarkkinoilla	477/61/08	25.10.2010
Ekopulloyhdistys ry	Menettelytavat uudelleentäytettävien juomapakkausten kierrätystoiminnassa	926/61/05	1.11.2010
Kokkolan Puhelin Oy	Epäilty määrävän markkina-aseman väärinkäyttö laajakaistamarkkinoilla	901/61/05	9.11.2010
Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry	MTK ry:n julkaisemat energiapuun hinnoitteluperusteet	136/61/06	15.12.2010
Novartis Finland Oy	Kilpailunrajoitusepäily klotsapiiniläkevalmisteiden myynnissä	367/61/06	17.12.2010

Luottokunta osuuskunta	Epäilty luottamuksellisen tiedon ja määräävän markkina-aseman väärinkäyttö	854/61/07	23.12.2010
Blue Lake Communications Oy	Epäilty määräävän markkina-aseman väärinkäyttö laajakaistamarkkinoilla	901/61/05	30.12.2010

Markkinaoikeuden päätökset 2010

330/61/05	Valitus Kilpailuviraston päätöksestä koskien Ilmailulaitoksen väitettyä määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä. Markkinaoikeus palautti asian Kilpailuvirastoon uudelleen käsiteltäväksi.	Dnro 90/06/KR Nro 39/2010	19.1.2010
789/61/04	A-Tec Service Oy:lle kilpailunrikkomismaksu 80.000 euroa.	Dnro 92/06/KR Nro 58/2010	29.1.2010
1146/61/02	Valitus Kilpailuviraston päätöksestä koskien Wärtsilä Oyj Abp:n valmistamien merimoottoreiden huoltomarkkinoiden toimivuutta. Markkinaoikeus jätti valituksen tutkimatta.	Dnro 248/06/KR Nro 258/2010	8.6.2010
950/61/02	Aina Group Oyj:lle kilpailunrajoitusrikkomusmaksu 60.000 euroa.	Dnro 354/07/KR Nro 313/2010	6.7.2010
950/61/02	Kymen Puhelin Oy:lle kilpailunrajoitusrikkomusmaksu 40.000 euroa.	Dnro 355/07/KR Nro 314/2010	6.7.2010
950/61/02	Oulun Puhelin Holding Oyj:lle kilpailunrajoitusrikkomusmaksu 90.000 euroa.	Dnro 189/07/KR Nro 312/2010	6.7.2010
950/61/02	TeliaSonera Finland Oyj:lle kilpailunrajoitusrikkomusmaksu 30.000 euroa.	Dnro 356/07/KR Nro 315/2010	6.7.2010
1125/61/01	Valitus Kilpailuviraston päätöksestä koskien Suomen Yrittäjät ry:n yrittäjäportaalia. Markkinaoikeus hylkäsi valituksen.	Dnro 34/07/KR Nro 373/2010	30.8.2010
129/61/08	Valitus Kilpailuviraston päätöksestä koskien verkkolaskuoperaattoreiden epäiltyä kilpailunrajoituslain vastaista menettelyä. Markkinaoikeus jätti valituksen tutkimatta.	Dnro 386/10/KR Nro 595/2010	16.12.2010

KHO:n päätökset 2010

502/61/06	Kilpailunrikkomismaksun täytäntöönpanon kieltämistä koskeva asia. Suomen Hiusyrittäjät ry.	Dnro 277/2/10 taltio 182	2.2.2010
1137/61/04	KHO vahvisti ratkaisullaan markkinaoikeuden päätöksen jättää Pro Maunula ry:n ja Maunulan ostoskeskuksen yrittäjien valitus Kilpailuviraston päätöksestä tutkimatta.	Dnro 1425/2/08 taltio 344	24.2.2010
52/81/06	KHO hylkäsi Kilpailuviraston valituksen markkinaoikeuden päätöksestä, jonka mukaan Fortum Power and Heat Oy:n ja E.ON Finland Oyj:n välinen yrityskauppa ei johtanut määräävän markkina-aseman vahvistumiseen.	Dnro:t 1147/2/08 ja 1175/2/08 taltio 1980	27.8.2010

Kilpailuviraston yhteystiedot 1.6.2011

Käyntiosoite: Pitkän sillanranta 3 A, 00530 Helsinki • Postiosoite: PL 332, 00531 Helsinki • Puhelinvaihte: (09) 73141

• Faksi: (09) 7314 3328 • Sähköposti: kirjaamo@kilpailuvirasto.fi (henkilökohtaiset osoitteet muodossa etunimi.sukunimi@kilpailuvirasto.fi) • Kotisivu: <http://www.kilpailuvirasto.fi>

Ylijohtaja

Ylijohtaja Juhani Jokinen 7314 3389, 050 395 2800
Ylijohtajan sihteeri Pirjo Ehrstedt 7314 3301
Ylijohtajan faksi 7314 3353

Esikunta

Johtaja Martti Virtanen 7314 3338
Erikoistutkija Tom Björkroth 7314 3350
Erikoistutkija Mika Oinonen 7314 3393

Toimialat 1

Ryhmän päällikkö, johtaja Kirsi Leivo, virkavapaalla 14.9.2011 asti
Päällikön sijainen:
Apulaisjohtaja Mika Hermas 7314 3344
Ryhmän sihteeri, osastosihteeri Maija Huotari 7314 3339
Ryhmän faksi 7314 3335
Leniency-asioissa faksi 7314 3400

Kartellit, metsäteollisuus, media ja elintarvikeketju (ml. maatalous)

Tutkimuspäällikkö Sanna Syrjälä 7314 3385
Erikoistutkija Juha Lipponen 7314 3362
Tutkija Eleonora Skaffari 7314 3386
Tutkija Eija Theis 7314 3326

Päivittäistavarakauppa, elintarvikeketju, lääkeala ja IPR

Tutkimuspäällikkö Jarno Sukanen 7314 3352
Tutkija Heli Frosterus 7314 3336
Tutkija Hannu Raatikainen 7314 3357
Erikoistutkija Ville Terävä 7314 3617

Finanssiala, majoitus- ja ravitsemisala ja kustannusala

Tutkimuspäällikkö Arttu Juuti 7314 3614
Erikoistutkija Pirjo Aspinen 7314 3610
Tutkija Helena Kukkonen 7314 3367
Erikoistutkija Johanna Nyländen 7314 3606
Erikoistutkija Eija Palo 7314 3327

Toimialat 2

Ryhmän päällikkö, apulaisjohtaja Timo Mattila 7314 3332
Ryhmän sihteeri, osastosihteeri Armi Mäkipää 7314 3382
Ryhmän faksi 7314 3405
Yrityskauppa-asioissa faksi 7314 3314

Yrityskaupat

Tutkimuspäällikkö Maarit Taurula 7314 3381
Erikoistutkija Hanna Kaiponen 7314 3620
Tutkija Kaisa Kokko 7314 3384
Tutkija Keijo Ranta 7314 3365
Erikoistutkija Susanna Suvanto 7314 3346

Energia ja vesihuolto, sähköinen viestintä ja IT

Tutkimuspäällikkö Valtteri Virtanen 7314 3621
Erikoistutkija Juha Karjanlahti 7314 3355
Erikoistutkija Henriikki Oravainen 7314 3359
Erikoistutkija Tiina Saarinen 7314 3341

Teollisuus, rakentaminen, liikenne ja satamat, urheilu ja rahapelit, ympäristötoimialat ja tekijänoikeusjärjestöt

Tutkimuspäällikkö Antti Norkela 7314 3345
Erikoistutkija Kaarlo Helkamo 7314 3348
Kilpailuasianneuvos Topi Johansson 7314 3380
Erikoistutkija Jussi Pääkkönen 7314 3391
Tutkija Pia-Maria Sillanpää 7314 3613
Tutkija Tuuli Turpeinen 7314 3629

Kilpailunedistämisryhmä

Ryhmän päällikkö, apulaisjohtaja Seppo Reimavuo 7314 3602
Ryhmän sihteeri, toimistos sihteeri Virve Kopra 7314 3377
Ryhmän faksi 7314 3335
Tutkimuspäällikkö Ari Ahonen 7314 3368
Erikoistutkija Jan Nybondas 7314 3364
Erikoistutkija Hannu Pohjonen 7314 3343
Kilpailuasianneuvos Riitta Ryhänen 7314 3330
Erikoistutkija Liisa Vuorio 7314 3358

Kansainväliset asiat

Ryhmän päällikkö, apulaisjohtaja Rainer Lindberg 7314 3334
Ryhmän sihteeri, kirjaaja Hannele Montonen 7314 3363
Ryhmän faksi 7314 3405
Erikoistutkija Jaana Boëlius 7314 3337
Tutkija Riikka Pulli 7314 3387

Viestintä ja valmennus

Ryhmän päällikkö, viestintäpäällikkö Päivi Kari	7314 3390
Ryhmän sihteeri, tarkastaja Pirjo Tuomola	7314 3392
Ryhmän faksi	7314 3405
Erikoissuunnittelija Jaana Aho	7314 3333
Viestintäavustaja Antti Hovila	7314 3347
Yliopistoharjoittelija Eine Kuneinen	7314 3603
Tiedottaja Marketta Salin	7314 3331

Hallinto

Ryhmän päällikkö, hallintopäällikkö Marja-Terttu Kyttälä	7314 3379
Ryhmän sihteeri, toimistos sihteeri Taina Sukupolvi	7314 3375
Ryhmän faksi	7314 3328

Talousasiat

Taloushallinnon asiantuntija Birgit Broman	7314 3376
Osastosihteeri Anne Ilvonen	7314 3378

Henkilöstöasiat

Erikoistutkija Terttu Perhoniemi	7314 3340
----------------------------------	-----------

Tietohallinto

Järjestelmäasiantuntija Peter Berglund	7314 3601
Järjestelmäasiantuntija Arja Marjanen	7314 3373

Arkisto ja kirjaamo

Tutkimuspäällikkö Markku Tupamäki	7314 3370
Toimistos sihteeri Taina Sukupolvi	7314 3375
Virastomestari Juha Piironen	7314 3349

Laskutusosoitteet*Verkkolaskut*

Kilpailuviraston verkkolaskuosoite / OVT-tunnus:
003707089255
Itella Information Oy:n välittäjä-tunnus: 003710948874

Paperilaskut

Kilpailuvirasto
PL 5579
01051 LASKUT

KILPAILUVIRASTO
KONKURRENSVERKET